

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Perspektiva učebního oboru - automechanik

Bakalářská práce

Autor : Jaroslav Kořínek
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství praktického vyučování (BUPV)
Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Svatoš, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Eva Švarcová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Pardubicích dne 18. dubna 2018

Podpis.....

Poděkování:

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu panu doc. PhDr. Tomáši Svatošovi, Ph.D. za cenné připomínky, odbornou pomoc a čas, který mi věnoval při zpracování této bakalářské práce.

Anotace:

KOŘÍNEK, Jaroslav. *Perspektiva učebního oboru automechanik*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 87 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se věnuje porovnání kvality učňovského školství na několika konkrétních pracovištích. Vychází z poznámek k historii a vývoji učňovského školství: v období po roce 1945 až po současnost. Zvolené odborné školy mají stejné zaměření (obor automechanik), avšak provází je jiná historie i současnost. Každé pracoviště bude mimo jiné charakterizováno z pohledu základních didaktických a školních dokumentů (RVP, ŠVP). Pro porovnání vybraných škol (především zaměřeností na praktickou výuku) proběhne podle předem stanovených kritérií; některá se budou věnovat základním didaktickým proměnným výuky, jiná budou sledovat rozsah didaktického vybavení. Zdrojem dat pro porovnání budou hospitace ve výuce praktických disciplín, v níž se zájem především soustředí na průběh činnosti učitele a žáků, organizační formy a pomůcky. Závěr nabídne zhodnocení jednotlivých škol podle popisovaných hledisek a obecnější informace a významu popisovaného šetření.

Klíčová slova: učňovské školství, praktická výuka, příprava v oboru automechanik, hospitace, didaktická činnost.

Annotation

KOŘÍNEK, Jaroslav. *The perspective of field of study car mechanic*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 87 pp. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor Degree Thesis is focused on the comparison of the quality vocational education on several workplaces. It based on historical remarks and the development of vocational education in the period after the year 1945 until the present. Selected vocational schools have the same branch (field of study car mechanic) but with different history and the present. Each workplace will be characterized, among other things, in terms of basic didactic and school documents (RVP, ŠVP). The comparison of selected schools (especially the focus on practical lessons) will take place according to predefined criteria; some will focus on basic didactic variable teaching, others will follow the range of didactic equipment. The source of data for comparison will be in the teaching of practical disciplines, in which the focus is mainly on the course of the activity of the teacher and pupils, organizational forms and tools. The conclusion will offer an evaluation of individual schools according to the described aspects and more general information and the significance of the survey described.

Keywords: vocational education, practical education, preparation of the field of study car mechanic, hospitality, didactic activity.

Obsah

1. Úvod a cíle práce	8
1.1 Motivy vzniku bakalářské práce	8
1.2 Cíle práce	9
2. Historie učňovského školství v našich podmínkách	9
2.1. Období - první polovina 19. století do roku 1945	9
2.1.1. Souhrn a zhodnocení.....	11
2.2. Období let 1945 - 1948.....	11
2.2.1. Souhrn a zhodnocení.....	12
2.3. Jednotné školství – období po roce 1948	12
2.3.1. Souhrn a zhodnocení.....	14
2.4. Období státních pracovních záloh (1951-1957).....	14
2.4.1 Souhrn a zhodnocení	15
2.5. Období jednotného řízení učňovského školství (1958)	15
2.5.1 Souhrn a zhodnocení	17
2.6. Školský zákon z roku 1960	17
2.6.1. Souhrn a zhodnocení.....	18
2.7. Dokument „Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy“	19
2.8. Nový školský zákon	19
2.8.1. Shrnutí a zhodnocení	20
2.9. Změny ve školství po roce 1989.....	21
2.9.1. Souhrn a zhodnocení.....	23
2.10. Současný systém učňovského školství v ČR.....	23
2.10.1. Duální systém praktické výuky	24
2.10.2. Legislativa učňovského školství v ČR.....	25
2.10.3. Kurikulum v dokumentech.....	26
2.10.4. Rámcový a Školní vzdělávací program	27
2.10.5. Souhrn a zhodnocení.....	28
3. Část praktická	30
3.1. Cíle praktické části a charakteristika zvolených škol.....	30
3.2. Škola A: SOŠ a SOU Hradec Králové, Vocelova 1338	31
3.2.1. Stručná historie školy v tezích a odrážkách:.....	31
3.2.2. Současnost školy.....	32
3.2.3. Formulář pro hospitaci.....	34

3.3.	Škola B: Střední škola automobilní Holice, Nádražní 301 Holice	37
3.3.1.	Stručná historie školy:	37
3.3.2.	Současnost školy.....	39
3.3.3.	Formulář pro hospitaci.....	40
3.4.	Škola C: Gymnázium a Střední odborná škola Přelouč.....	44
3.4.1.	Stručná historie školy:	44
3.4.2.	Současnost školy.....	45
3.4.3.	Formulář pro hospitaci.....	46
3.5.	Závěrečné zhodnocení praktické části	50
Seznam použité literatury a zdrojů:		52
Přílohy.....		55

1. Úvod a cíle práce

1.1 Motivy vzniku bakalářské práce

Ve své závěrečné práci se věnuji problematice učňovského školství (se zaměřením na obor automechanik) a zabývám se teorií i praxí hodnocení kvality praktického výcviku.

Pracuji jako vedoucí autoservisu a v oboru autoopravárenství se pohybuji již 16 let. Za tu dobu jsem poznal mnoho profesních změn, nové koncepce výroby automobilů, ale i trendy dnešní doby. Abych mohl kompetentně řídit chod servisu, je samozřejmostí, že sám musím mít zkušenosti a praxi ve všech směrech tohoto odvětví. Důležitým článkem pro úspěšný chod dílny jsou spolehliví zaměstnanci, kteří musí být opravdovými mistry v oboru. Za dobu mé praxe jsem jich zaučil několik desítek. Byli to žáci z odborných učilišť v regionu, kteří v naší firmě vykonávali praxi. Vykonávání odborné praxe umožňujeme žákům odborných učilišť již několik let. Většina žáků jevila zájem se zapojit do běžného provozu a něčemu se naučit. Samozřejmostí je, že žáci konající praktickou výuku v naší firmě jsou pod dohledem osvědčeného, odborně vyspělého pracovníka – instruktora.

Rád bych upozornil na jeden z mnoha poznatků, který vyplynul z mé mnohaleté praxe: žákům mnohdy chybí základních znalostí fyzikálních, technických principů a postupů. To mě vždy překvapí a nabídne se otázka, je-li příčinou žákův nezáměr o učivo, nebo samotné školy v oblasti praktické výuky. A to byl jeden z důvodů, proč jsem si zvolil dané téma bakalářské práce.

Předkládaná bakalářská práce má klasickou vnitřní strukturu: skládá se ze dvou částí – teoretické a praktické. **První část teoretická** se týká historie učňovského školství od roku 1945 až po současnost. Přesto jsem se rozhodl začít charakteristiku období mladším a to od první poloviny 19. století, kdy stály vedle sebe tovární výroba a řemeslná výroba. Dalším důležitým mezníkem bylo osamostatnění Československé republiky 1918 a upozornit na živnostenské školství T. Bati. Po té charakterizují poválečné období 1945 – 1948, jednotné školství po roce 1948, období státních pracovních záloh 1951 – 1957, období jednotného učňovského školství 1958, školský zákon 1960, nový školský zákon 1984, změny po roce 1989 a současný systém učňovského školství v ČR.

Druhá část je praktická. Zvolil jsem pro praktická šetření tři odborné školy se stejným zaměřením – obor automechanik. Stručně popisují jejich historii a současnost.

Zaměřil jsme se na charakteristiku reálně prováděné praktické výuky, což si před tím vyžádalo stanovit kritéria hodnocení. Základním metodologickým nástrojem byly didaktické hospitace; z nich získaná data jsem srovnával s danými kritérii a poté stanovil dílčí i obecnější závěry.

1.2 Cíle práce

Popsat vývoj učňovského školství v období 1945 až po současnost.

Charakterizovat obor automechanik z pohledu základních didaktických a školních dokumentů.

Zvolit tři odborné školy se stejným zaměřením (obor automechanik) a charakterizovat je z hlediska historie a současnosti.

Stanovit kritéria pro porovnání zvolených škol z hlediska praktické výuky (např. rozdělení pracovišť, didaktická vybavenost inventář názorných učebních pomůcek, používání moderních diagnostických přístrojů atd.).

Provést hospitace praktické výuky na zvolených školách a charakterizovat jejich průběh a výsledky.

Porovnat kvalitu učňovského školství na pracovištích vybraných odborných škol (obor automechanik) dle stanovených kritérií (např.: základní didaktické proměnné, didaktické vybavení, činnost učitele a žáků, organizační formy, pomůcky).

Na závěr zhodnotit jednotlivé školy dle popisovaných hledisek.

ČÁST TEORETICKÁ

2. Historie učňovského školství v našich podmínkách

2.1. Období - první polovina 19. století do roku 1945

První zmínky o vzniku soukromých škol, které byly zaměřeny na praktické činnosti, se objevovaly již v době před zrušením cechů. Na začátku 19 stol. dochází k mohutnému rozvoji tovární výroby, ale řemeslná výroba měla stále svou tradici. Manufakturní a průmyslová výroba vyžadovala čím dál vyšší nároky na pracovní síly, včetně těch vzdělanostních.

Ve třicátých letech 19. století vzdělávání učňů probíhalo na tzv. pokračovacích školách, a to díky pokrokové části české společnosti. Školy byly otevírány při obecných měšťanských školách. Toto pojetí učňovského školství fungovalo zhruba po dobu 50 let. Českým zemím v rakouském mocnářství bylo umožněno v soustavě odborného školství jen minimálně odborně teoreticky připravovat dělnickou mládež, proto v té době odborné vzdělání bylo nedostačující.¹

V 70. letech 19. století vznikla první soustava učňovského školství. Tvořily ji pokračovací živnostenské školy a nižší odborné školy. Profesionální příprava byla pestrá, práce s učiteli individuální.² Odborné školy vznikaly ve větších městech. Nevyučovaly se zde předměty spjaté s určitým řemeslem, řemeslné dovednosti žáci získávali individuálně od svých mistrů. Vzdělání dostalo určitou váhu, dávalo směr, možnost konkurovat rychle se rozvíjející tovární výrobě.³

Vznik a osamostatnění Československého státu v roce 1918 vyvolalo živou diskusi ohledně otázek týkajících se koncepce školské soustavy. V létě 1920 se konal **První sjezd československého učitelstva** a přátel školství v osvobozené vlasti, jehož patronem byl prezident T. G. Masaryk. Cílem sjezdu bylo stanovení školského a kulturního programu. T. G. Masaryk ve svém vystoupení upozornil na nutnost demokratizace školy, vzdělání a na vytváření uvědomělého vztahu k vlasti. V roce 1922 vznikl tzv. Malý školský zákon, díky němuž nastaly dílčí změny ve školství v národním, demokratickém duchu. Nicméně se převzala se struktura školství posledních desetiletí Rakouska Uherska.⁴

V letech 1918 – 1939 nastal určitý pokrok, ale jen v kvantitativním rozvoji pokračovacích škol, i to bylo velice nedostatečné pro přípravu dělnického povolání. I v těchto letech se projevoval zájem o průmyslový rozvoj a s tím souvisel i rozvoj školství. Jelínková, Smolka připomenuli: *“Příkladem je živnostenské školství Tomáše Bati, které od roku 1928 procházelo modernizací. Tvořila ho všeobecná pokračovací škola a odborné pokračovací školy: kovodělná, stavební, malířská, oděvní, obuvnická, kupecká a holičská. Měly 22 tříd a 24 dílenských skupin, v nichž se učilo celkem 450 žáků. Žáci museli projít všemi dílnami, aby si vytvořili přehled o práci v jiných oborech, ale také proto, aby byly zjištěny schopnosti*

---

¹ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

² Jůva, V. sen., Jůva, V. jun. *Stručně dějiny pedagogiky*. 5. rozšířené vyd. Brno: PAIDO, 2003. 91 s. ISBN 80-7315-062-X

³ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <a href="http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/";>http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmir Stojan.

⁴ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

každého žáka k určitému druhu pracovní činnosti. Vyučování, výcvik a výchova zde tvořily ucelený plánovitý systém.“ (Jelínková, Smolka,1989)

Daná podoba učňovského školství pokračovala i za nacistické okupace. Pro přípravu dělníků na povolání, které vzniklé události vyžadovaly, bylo charakteristické upřednostňování praktického výcviku před teoretickým a všeobecným odborným vzděláváním. Vznikaly však velké problémy, kvalita výuky byla nedostatečná, chybělo materiální vybavením škol, nejisté bylo hospodářské zabezpečení učňů.⁵

2.1.1. Souhrn a zhodnocení

Postavení řemeslné výroby a tovární výroby (počátek 19.stol) byl jeden z důvodů na zvýšení nároků na pracovní síly v oblasti odbornosti a obecné vzdělanosti. Tím se otevřela cesta jak pro rozvoj odborné praktické přípravu, tak i pro její teoretickou základnu. To byl jeden z důvodů vzniku odborných škol - vznikaly v závislosti na průmyslovém rozvoji začaly vytvářet specifickou složku školství.

Upozornil jsem na netradiční živnostenské školství Tomáše Bati, které tvořilo jednoduchý, smysluplný systém a je velkým příkladem i pro dnešní dobu. Posilující bylo, že že změnám v československém školství přáli i nejvyšší představitelé státu; včetně T. G. Masaryka, který projevil velkou snahu o změny ve školské soustavě v období vzniku Československého státu.

2.2. Období let 1945 - 1948

Další větší změny v odborném učňovském školství nastaly po ukončení druhé světové války. Po roce 1945 byla do praxe zaváděna myšlenka o tzv. **všeobecně vzdělávacích předmětech**. V období let 1945 - 1948 nastaly změny nejen politické, ale bylo také potřeba obnovit celou sféru školství zdevastovanou nacistickou okupací. Po celé tři roky se snažili prosadit myšlenku **jedné školy**, ve které se odrážela prosovětská orientace školství.⁶ Z. Černohorský uvádí: *“Změnila se i příprava mládeže pro dělnická povolání. Zdokonalila se soustava učebních oborů jejich rozšiřováním, prodloužení týdenního počtu vyučovacích hodin. Živnostensky zaměřené učivo bylo poněkud potlačeno a rozšířil se počet vyučovacích hodin věnovaných předmětům odborným, k nimž přibyla nyní již jako povinná praktická cvičení.“ (Černohorský, Z., 1973)*

⁵ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

⁶ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

Slova řemeslo, živnostník, řemeslník nebylo v dané době populární. Nahradily je označení dělník, dělnická profese.⁷ Celý proces nástupu nové myšlenky ve výchově mládeže k dělnickým a obdobným povoláním nemohl být jednorázovou záležitostí. Táhl se v regiorech několik let. Týkalo se to také prosazováním nových učebních plánů a osnov do školní praxe, osamostatnění základních odborných škol. Zdokonalila se soustava učebních oborů jejich rozšiřováním, učební doba trvala dva až tři roky. Samotná vybavenost škol se zlepšila rozšiřováním počtu dílen odborného výcviku a zavedením skupinové formy výuky v praxi.⁸ Z. Černohorský podotýká: *“Ve vývojové etapě, o níž jsme dosud hovořily, plnily předměty vzdělávací povahy, které byly do učebních plánů učňovských – základních odborných škol zařazovány, funkci především sociálně politickou. Přispívaly ke zvyšování prestiže učňovského školství i učňů jako budoucích příslušníků dělnické třídy.”* (Černohorský, Z., 1973)

2.2.1. Souhrn a zhodnocení

Konec druhé světové války odstartoval novou etapu rozvoje československého školství. Bylo nutné školský systém znovu nastartovat a obnovit. Snahou bylo pokračovat v demokratickém duchu, jako tomu bylo již před válkou. Začaly se však projevovat změny ve státní politice, které ovlivnily další vývoj společnosti a tedy i školství. Po celé tři roky byla prosazována myšlenka jednotné školy, kterou podporoval i prezident E. Beneš.

2.3. Jednotné školství – období po roce 1948

Od roku 1948 se učňovské školství vyvíjelo v rámci tzv. „jednotné školy“. Tuto změnu vyvolalo znárodnění všech výrobních podniků. Nastala restrukturalizace hospodářství, ale i systému školství. **V dubnu 1948 byl vyhlášen a vstoupil v platnost zákon č.95/ 1948 sb. (základní úprava jednotného školství) – zařazení základních odborných škol do jednotné soustavy.**⁹ Základní odborné školy patřily do III. stupně a stály právně na stejné úrovni jako školy výběrové (gymnázia, reálná gymnázia, výběrové odborné školy- odborné školy, průmyslové školy... atd.) Z. Černohorský tuto dobu charakterizuje takto: *“Vydání nových učebních plánů, osnov zahájilo období hledání, experimentování, v jehož jednotlivých etapách se kromě již zmíněných tendencí odrážely takové faktory, jako byla momentální hospodářská*

⁷ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

⁸ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Vývoj učňovského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. Dějiny školy a výchovy.

⁹ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/135374/pedf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Štojan.

situace, dočasné zájmy resortů o přípravu pracovních sil, které by bylo možno okamžitě po vyučení zaměstnat, bez delšího zapracování zapojit do pracovního procesu, vztah učitelů a veřejnosti k učňům a k učňovskému školství vůbec. Zde bylo vidět prosazování, s možnými ústupky, cílevědomé politiky KSČ, která viděla v učňovském školství důležitý prostředek ve výchově budoucích příslušníků vládnoucí dělnické třídy“ (Černohorský, Z., 1973).

Byla to snaha uvést do souladu všeobecné učivo a profesně diferencované učivo. To znamenalo ve výchovně vzdělávacím procesu formovat osobnost žáka, jako budoucího **aktivního občana socialistického státu** a zároveň jako kvalifikovaného pracovníka.¹⁰

Školský zákon § 49 z roku 1948 uvádí: *“Zaměstnavatel, po případě ten, kdo přijal žáka do učení, přihlásí žáka do příslušné základní odborné školy do 15 dnů po jeho vstupu do zaměstnání (učebního poměru). Není-li žák v zaměstnání (učebním poměru), přihlásí jej rodiče (zákonní zástupci) do dne, kdy počíná jeho povinnost chodit do školy (§ 48, odst.1). Tyto osoby dbají též o to, aby podle ustanovení školního řádu chodil do školy pravidelně a včas.“* (zákon č. 95/1948 Sb.) Zde je vidět, že se neopomíjela zažitá praxe pokračovacích škol (oddělení praktické přípravy od teoretické). Zákon řešil problém vzdělávání mládeže do 18 let a zařazení základních odborných škol mezi školy III. stupně při státních nebo národních podnicích.¹¹

V roce 1949 vyšlo **nařízení vlády 186/1949 Sb. o úpravě výcviku učňů**. Ministerstvo práce a sociálních péče vyhlášovalo učební obory a osnovy učebních oborů vypracoval československý úřad práce. Délka učebního období trvala od jednoho roku do tří let. Praktický výcvik učňů prováděl podnik, který splňoval určité podmínky pro daný obor. Hlavní dozor nad učni měl krajský národní výbor, který také dohlížel na závěrečnou zkoušku a vydával absolventům výuční listy. Pracující starší 21 let museli pracovat v oboru dvakrát delší dobu, než byla doba potřebná pro vyučení (např.: výuční doba byla dva roky, pracovník musel v oboru pracovat čtyři roky), aby mohli vykonat závěrečnou zkoušku a získat výuční list. U nových učebních oborů byla doba praxe v oboru stejná s dobou pro vyučení.¹²

---

¹⁰ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. Dějiny školy a výchovy.

¹¹ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <a href="http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>">http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan.

¹² DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <a href="http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>">http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan.

2.3.1. Souhrn a zhodnocení

Únor 1948 spustil vlnu znárodnování podniků a díky tomu nastaly změny v školském systému. Vznikl **třístupňový systém tzv. „jednotné školy“**. Rok 1948 je charakterizován jako období plné „experimentů a hledání“, a to díky zásahům politiky KSČ. Učňovské školy byly nahrazeny základními odbornými školami. Celé školství bylo zestátněno a řízeno principy socialistické a výchovné ideologie. **Církevní školy, soukromé a alternativní byly postupně vytlačovány, zrušeny.** Postupně vyprchal individuální přístup učitelů, tak i žáků, studentů, ale i smysl demokracie. Učitelská profese a odbornost byla ovlivňována výběrem lidí s dobrým kádrovým profilem. Popisované období lze charakterizovat v oblasti školství, jako rozporuplné a nerovnoměrné.

2.4. Období státních pracovních záloh (1951-1957)

Jelínková a Smolka popisují toto období následovně: *„Léta 1951-1957 jsou nejsložitějším obdobím v poválečném vývoji našeho učňovského školství. Extenzivní způsob rozvoje průmyslu vyžadoval neustále nový přísun pracovních sil. Postupně tak byly vyčerpávány všechny rezervy v podobě pracovníků ze zemědělství, z nepreferovaných ostatních výrobních i nevýrobních odvětví, i z žen v domácnosti. A tak od roku 1952 podle Sovětského svazu a Stalinovy poučky o tom, že neexistují specifické odlišnosti jednotlivých zemí na cestě k socialismu, začala být budována soustava učilišť státních pracovních záloh.“* (Jelínková, Smolka, 1989)

Poprvé v historii našeho učňovského školství byla celá výchova k povolání založena na žákovském poměru. **Organizující jednotky tvořily tři složky: škola, dílna, internát.** Zákon o státních pracovních zálohách (110/1951 Sb.) vznikl již v roce 1951. Vývoj hospodářství vyžadoval v co nejkratší době kvalifikované dělníky do vybraných oborů. Absolventi škol státních pracovních záloh museli povinně pracovat tři až pět let v určených závodech.¹³ Doba tzv. státních pracovních záloh byla formou centrálního direktivního plánování a rozmísťování pracovních sil.¹⁴

Rozdělením působnosti ústřední pracujícího dorostu na jednotlivá ministerstva nastal konec jednotného řízení přípravy mládeže na dělnická povolání. To mělo vliv jak na úroveň řízení, tak i na celý didaktický proces. Na podniky, kterým byla svěřena celá

---

¹³ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>; Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan.
¹⁴ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

agenda učňovských zkoušek s vydáváním učňovských listů taktéž realizace kompletní přípravy učňů, ministerstva spoléhala. Díky tomu došlo k určitým komplikacím, které byly řešeny zrušením základních odborných škol a středisek pracujícího dorostu.

Byl zaveden učební poměr mládeže, který realizovaly učňovské školy, a pracovní poměr mládeže přímo na pracovišti. Učňovská škola se stala základní jednotkou přípravy mládeže k povolání v učebním poměru. Odpovědnost za přípravu k povolání v pracovním poměru měly podniky. Pro zkreslování hospodářských výsledků podniků vzrůstal zájem o přijímání mládeže do pracovního poměru, protože tato mládež se nepočítala do evidenčního stavu dělníků.¹⁵

2.4.1 Souhrn a zhodnocení

System tzv. „**státních pracovních záloh**“ vznikl důsledkem nedostatku pracovních sil v průmyslové výrobě, která se po skončení války začala velice rychle rozrůstat. V té době byl velkým vzorem Sovětský svaz a jeho představitel Stalin. Smyslem státních pracovních záloh bylo vychovat, připravit v co nejkratší době odborně kvalifikované dělníky pro určené závody, kteří byli povinni v těchto závodech odpracovat stanovené období. Direktivní řízení a plánování znamenalo konec jednotné přípravy mládeže k povolání.

2.5. Období jednotného řízení učňovského školství (1958)

V roce 1958 nastal ústup od přímé centralizace, direktivního způsobu řízení a plánování hospodářství. K pozitivnímu vývoji učňovského školství přispělo zrušení ministerstva státních pracovních sil a převedení **veškerého učňovského školství pod řízení a kontrolu ministerstva školství a kultury**.

Pavelková a kol. popisují: „*Od roku 1958 se v našem učňovském školství začaly projevovat další tendence. V učňovském školství probíhalo opět sjednocování a byla vytvořena jednotně strukturalizovaná soustava učňovských oborů a učňovských plánů. Učňovské školství bylo opět začleněno do školské soustavy mezi školy druhého cyklu.*“ (Pavelková a kol., 2012) V tomto roce byl také připraven a předložen zákon 89/1958 Sb. o výchově dorostu k povolání v učňovském poměru (tzv. učňovský zákon). Návrh umožnil zrušení soustavy státních pracovních záloh, nevhodných učňovských škol a internátů, ale i

---

¹⁵ JELÍNKOVÁ, Vladimíra a Radovan SMOLKA. *Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6.

revizi učebních oborů pro nově vytvořenou soustavu učňovského školství. Zvýšil se počet oborů z 220 na 249. Více jak ½ z těchto oborů byla tříletých ve sféře obchodu a služeb a dále v odbornostech, které byly předtím výrazně zanedbávány.¹⁶

Odborná učiliště byla zřizována při podnicích a v podnicích, které neměli odborná učiliště, nebo kde byl nedostatečný počet učňů, zřizovali učňovská střediska pro odborný výcvik. V učňovských školách se vyučovaly jak všeobecné, tak i odborné předměty. Vlastní učební poměr vznikal uzavřením učňovské smlouvy mezi podnikem a učněm, resp. jeho zákonným zástupcem. Za úroveň vzdělávání zodpovídal podnik, který se řídil obecnými zásadami stanovenými Ministerstvem školství. Samozřejmostí bylo organizování závěrečné učňovské zkoušky vydáním učňovských listů. Praktická příprava žáka se dělila na období přípravné a období odborného rozvoje. Za splnění svých povinností byla žákům přiznávána odměna za práci.¹⁷

Zákon č. 89/1958 Sb. (Učňovský zákon) znamenal mezník ve vývoji učňovského školství, protože výchova pracujícího dorostu se po sedmi letech sjednotila. Jelínková, Smolka upřesňují: *„Z obsahu zákona je tedy zřejmé, že za výchovu dorostu v učebním poměru odpovídaly podniky, normativně ji ovšem řídilo a koordinovalo ministerstvo školství a kultury. Učňovský zákon tedy sjednotil výchovu téměř 2/3 mládeže k povolání v učebním poměru. Zároveň začlenil učňovské školství do jednotné školské soustavy a navázal tak na jeho vývoj před rokem 1952.“* (Jelínková, Smolka, 1989)

Dále byl zaveden učební poměr a byly stanoveny zásady tvorby učebních oborů. Učební obory byly zbaveny izolovanosti a podpořeny provázaností s příbuznými profesemi, možnost doplnění kvalifikace a jejího celkového zvyšování. **Stanovila se jednotná soustava učebních oborů.**¹⁸ Tříleté a dvouleté učební obory obdržely nové základní pedagogické dokumenty, které měly přechodnou platnost. V tomto přechodu se odrážela tehdejší situace učňovského školství a změna v nových organizačních základech.¹⁹

---

¹⁶ JELÍNKOVÁ, Vladimíra a Radovan SMOLKA. Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6.

¹⁷ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan

¹⁸ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

¹⁹ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan

2.5.1 Souhrn a zhodnocení

Rok 1958 znamenal zrušení státních pracovních záloh a nevhodných učňovských škol. Veškeré učňovské školství bylo řízeno ministerstvem školství a kultury a tím vznikla jednotná struktura učňovských oborů a plánů. Prodloužila se školní docházka a doplnil se seznam učňovských škol a tím se zvýšil počet povolání, oborů. Zvýšení se týkalo oborů služeb a obchodu, které byly dříve velice opomíjeny. Odborný výcvik se dostal na úroveň učebních předmětů a tím vznikla vzájemná vazba. Samotný odborný výcvik byl považován za velmi důležitou složku odborného vzdělání. Ale i přesto stále platilo, že politické působení a uvědomělost komunistické strany byly v popředí, než kvalitní, skutečné vzdělání, odbornost, moderní metody výuky navzdory studentů, tak i učitelů.

2.6. Školský zákon z roku 1960

Díky vědeckotechnické revoluci docházelo k zavádění stále složitějších strojů do výroby a bylo nutno umožnit přístup dělníků k vyšším formám vzdělání, spojování vyučování s výrobní praxí, poskytnutí většině mládeže úplného středoškolského vzdělání. Na základě těchto skutečností byl vydán v prosinci roku 1960 školský zákon č. 86/1960 Sb. **o soustavě výchovy a vzdělání**. Zákon preferoval propojení celého školského systému tak, aby měl k nejvyššímu vzdělání přístup každý mladý člověk. Prohloubení všeobecného a polytechnického vzdělání, poskytnutí odborné dělnické kvalifikace bylo hlavním úkolem odborných učilišť a učňovských škol. To vše spočívalo v úpravách struktury, obsahu učebních plánů, učebních osnov, ale i v prosazování teoretické přípravy.²⁰

Nový školský zákon, aby mohl být plněn, vyžadoval kvalifikované učitele a těch bylo nedostatek. Pracovníci resortu a podniku byli nespokojeni s dosavadními výsledky školské reformy. Od roku 1962/63 se začalo realizovat pětileté studium na odborných učilištích a středních školách pro pracující podle jednotného plánu. Studium bylo zakončeno maturitou. Konečná změna této formy (koncepte) studia proběhla v roce 1965. **Byl to důležitý krok při vstupu dělnické mládeže k získání úplného středního vzdělání.**²¹

Souvislé pětileté studium zejména na střední škole pro pracující bylo zaměřeno především na všeobecně vzdělávací předměty. V této době vyvstalo doporučení pro učební obory, které měly být upravovány podle potřeb vývoje odvětví národního hospodářství

---

²⁰PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

²¹ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. Dějiny školy a výchovy.

(stanoven poměr teoretické a praktické přípravy, délka učební doby dle náročnosti učebních oborů). Podle tehdejší ekonomické situace bylo doporučení hodnoceno jako zcela oprávněné. Co se týkalo jeho realizace, bylo provedeno poněkud jinak. Mimo jiné vyhláška č. 84/1965 Sb., o učebních oborech a financování a hmotném zabezpečení učňů, stanovovala u každého učně oboru délku přípravného období a počet učňů na jednoho mistra odborného výcviku.²²

Je třeba si uvědomit, že úprava učebního oboru a základních pedagogických dokumentů v letech 1965-1967 spadá do období, v němž se začala projevovat krize naší společnosti, jejíž vývoj vyvrcholil v letech 1968-1969. Důsledkem tohoto období bylo částečné snížení počtu tříletých učebních oborů, výrazné oslabení všeobecně vzdělávacích předmětů. Uvedená negativa z daného období měla za následek nárůst počtu mládeže, která odcházela ze základní školy přímo do pracovního poměru (neabsolvovali povinnou devítiletou docházku).²³

2.6.1. Souhrn a zhodnocení

Školský zákon o soustavě výchovy a vzdělávání se stal již třetím školským zákonem od skončení druhé světové války. Příčinou vzniku školského zákona v roce 1960 byla intenzivně se projevující vědeckotechnická revoluce a zavádění složitějších strojů a technologií do výroby. Ta vyžadovala vyšší formy vzdělání, propojení teorie s praxí. Samotný zákon byl sestaven tak, aby přístup k nejvyššímu vzdělání měl každý mladý člověk. Zavedla se **pětiletá forma studia na odborných učilištích, zakončená maturitní zkouškou**. Ve školství nastali změny k lepšímu (prodloužení školní docházky, rozšíření osnov a plánů) a také ohledně vzdělávání pedagogických pracovníků.

Začaly se také objevovat kritické připomínky v demokratickém duchu, týkající se otázek školství (např. upřednostnění kvality před kvantitou, logického myšlení před mechanickým). Období tzv. „normalizace“ po roce 1968 mělo za následek neblahé změny v oblasti školství a tím i propad v oblasti techniky a technologie. Prosazování podpory komunistické výchovy a ideologie mělo za následek odchod mnoha odborníků z oblasti školství. Jejich místa zaujali zaměstnanci „vyspělí“ svou angažovaností a podporující stávající politický systém.

---

²² PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

²³ JELÍNKOVÁ, Vladimíra a Radovan SMOLKA. *Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6.

2.7. Dokument „Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy“

Na základě usnesení Vlády ČSSR v roce 1972 se začaly ověřovat od školního roku 1973/1974 čtyřleté učební obory s maturitou, poskytující dělnickou kvalifikaci a úplné střední vzdělání. Ve vybraných třídách tříletých učebních oborů se zaváděla náročnější varianta všeobecně vzdělávacích předmětů. Tehdejší vláda si dala za úkol vypracování návrhu dlouhodobého rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy s cílem získání podle zájmů a schopností střední a úplné vzdělání pro většinu mladé generace. V roce 1976 nastala realizace stanoveného cíle, směru a v témž roce byl schválen dokument „**Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy**“, který odstartoval tuto myšlenku k dlouhodobé realizaci.²⁴

Dokument stanovil postupný přechod na **desetiletou povinnou docházku**, která poskytovala střední vzdělání (osm let na základní škole a dva roky na střední škole), zavedení nového druhu střední školy – **střední odborné učiliště**. Dosavadní čtyřleté učební obory s maturitou se staly studijními obory na středních odborných učilištích. Tento směr učňovského školství znamenal zásadní změnu a stal se jediným druhem střední školy, která připravovala mládež pro dělnické povolání. Dosavadní zařízení (odborná učiliště, učňovská střediska, učňovské školy) do školního roku 1982/83 měly zaniknout a plně je nahradit střední odborná učiliště.²⁵

2.8. Nový školský zákon

Školský zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol, vedl k zániku devítileté povinné docházky a její nahrazení základní desetiletou povinnou docházkou. Nový školský zákon stanovil obsah výuky, vzájemnou provázanost a sblížování všech tří proudů středoškolského studia, a to **střední odborné učiliště, gymnázia a střední odborné školy**.

Odstranil se rozdíl mezi mládeží ve středních odborných učilištích a v ostatních středních školách, tím zároveň zanikl rozdíl mezi učněm a žákem. Díky tomu byli všichni žáci středního odborných učilišť nadále žáky a ne učni. Byly vydány další vyhlášky, které přesměrovaly předpisy o přijímacích řízeních ke studiu na střední škole, postup a realizace

---

²⁴ JELÍNKOVÁ, Vladimíra a Radovan SMOLKA. *Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6.

²⁵ JELÍNKOVÁ, Vladimíra a Radovan SMOLKA. *Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6.

závěrečných učňovských zkoušek v učebních a studijních oborech. Nebylo zapomenuto na organizaci středních odborných učilišť pro mládež vyžadující zvláštní péči a na zvláštní odborná učiliště. Sociálně ekonomická přestavba probíhající v druhé polovině 80. let posunula celkový systém školství vpřed díky novým přístupům k výchově a vzdělání mladé generace.²⁶

Jelínková a kol. toto období mimo charakterizují takto: *„Před třináctým zasedáním UVKSČ v březnu roku 1989 předcházela široká diskuze v tisku, rozhlasu a televizi, v níž vyjadřovali své připomínky pedagogičtí pracovníci ale i široká veřejnost. Takové zevrubné demokratické posouzení školského systému nemělo u nás dosud obdoby. Pozornost společnosti věnovaná problematice našeho školství vyvrcholila celostátní konferencí učitelů, která se konala v září roku 1989.“* Celostátní konference učitelů usměrnila pozornost společnosti věnující se problematice našeho školství a v jedné z jejích částí byla výhradně probírána příprava dělnické mládeže, pracovní výchova dětí a mládeže, výchova k povolání. Bylo zde také upozorněno na přetrvávající problémy v řízení a plánování, dále ve financování učilišť v nových ekonomických podmínkách státních podniků, a také ve vybavenosti učilišť. Nebylo zde zapomenuto na sociální podmínky, odměňování pedagogických pracovníků, zejm. mistrů odborné výchovy a vychovatelů. (Jelínková, Smolka, 1989)

2.8.1. Shrnutí a zhodnocení

Pokračování období normalizace mělo také za následek rozdělování žáků dle třídního původu, které se odráželo v jejich dalších možnostech se vzdělávat. Prioritou se staly politické předpoklady uchazeče, než jeho studijní výsledky a to platilo ve všech směrech. Nový školský zákon č.29/1984 nahradil devítiletou povinnou docházku desetiletou, stanovil obsah výuky a umožnil spolupráci všech tří proudů středoškolského studia. Zanikl rozdíl mezi učněm a žákem. Postupy, předpisy týkající se přijímacího řízení a realizace závěrečných učňovských zkoušek byly formulovány ve vyhláškách. Dále upozorňuji na březen 1989, kdy k otázce školství proběhla široká diskuze v tisku, rozhlase i v televizi, kde byly vysloveny připomínky nejen pedagogických pracovníků, ale i široké veřejnosti. Takový otevřený dialog demokratického charakteru neměl u nás dosud obdoby.

---

²⁶ JELÍNKOVÁ, Vladimíra a Radovan SMOLKA. *Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6.

2.9. Změny ve školství po roce 1989

V roce 1990 nastaly velké změny ve společenském životě, které také podle očekávání zasáhly do oblasti školství. Proběhla očista od marxistické ideologie a byla vybudována **nová vzdělávací soustava**. Tím se otevřela cesta pro soukromé a církevní školy. Pro uskutečnění výchovy demokratického ducha bylo třeba změnit náplň některých předmětů a zároveň tím usilovat o takovou změnu školství, která bude prospěšná nově vznikající demokratické společnosti.²⁷

Dne 3. května 1990 se federální shromáždění usneslo na znění zákona č. 171/1990 Sb., **o soustavě základních a středních škol**, kterým se změnil a doplnil zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol. Pro výchovu učňovského dorostu zákon určil, že střední odborné učiliště (SOU) mohou být zřizována mimo státní správu také podniky, jednotlivými zemědělskými družstvy nebo státními akciovými organizacemi. Dále rozdělil střední odborné učiliště (SOU) podle délky trvání přípravy a dle místa praktického vyučování.

Podle délky přípravy:

- čtyřleté studijní obory: zde jsou připravováni žáci pro zvláště náročná dělnická povolání, pro výkon funkcí v technicko-ekonomických provozech a také pro pokračování ve studiu na vysokých školách, je zde poskytováno úplné střední odborné vzdělání zakončené maturitní zkouškou,

- tříleté učební obory: vychovávají mládež pro většinu dělnických povolání, střední vzdělání je zakončeno závěrečnou zkouškou a dokladem o dosažení středního vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list,

- dvouleté učební obory: mládež je připravována na výkon méně náročných dělnických profesí a poskytuje neúplné střední vzdělání, jsou určeny pro žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku, ale nedokončili ZŠ, nebo nedokončili úspěšně její poslední ročník, co se týká teoretického, praktického vyučování, výchovy mimo vyučování a poskytování odborné přípravy pro výkon povolání je stejné jako u středních odborných učilišť (SOU).²⁸

---

²⁷ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan

²⁸ PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. 2012.

Podle místa praktického vyučování:

- střediska pracovního vyučování (SPV): spolupracují se středním odborným učilištěm (SOU) a zodpovídají za výuku dle stanovených učebních plánů, zajišťují praktické vyučování, výchovu žáků, kterým střední odborné učiliště (SOU) zajišťuje pouze teoretickou výchovu, ustanovení je stejné jako v případě středních odborných učilišť (SOU) a učilišť (U)

- pracoviště praktického vyučování (PPV): zajišťuje praktické vyučování pro žáky, kterým střední odborné učiliště (SOU) zajišťuje teoretické vyučování a výchovu mimo vyučování, za souhlasu ministerstva je PPV zřizováno občanem, pro kterého se žáci připravují, sám zřizovatel (občan) odpovídá za výuku dle stanovených učebních osnov, plánů (spolupracuje se SOU), dále si zřizovatel sám hradí náklady na provoz a rozvoj,

- nástavbové studium: je určeno pro uchazeče, kteří získali střední odborné vzdělání, je ukončeno maturitní zkouškou. Nástavbové studium bylo po roce 1990 nově zavedeno a jeho smyslem bylo v otevření cesty k získání úplného středního vzdělání.²⁹

Doležal ve své práci uvádí: „*Zákon č. 171/1990 Sb., o soustavě základních a středních škol neznamenal nic podstatného, ale jen spíše dílčí změny v systému učňovského školství, které se o nic více nemuselo vzdalovat podnikům a skutečnému provozu. Střední odborná učiliště (SOU) a střediska pracovního vyučování (SPV) mohly zřizovat podniky a díky pracovištím praktického výcviku (PPV) se mohli do systému vzdělávání učňů zapojit také soukromý podnikatelé. Zákon umožňoval zřizovat také soukromé a církevní vzdělávací subjekty, tzn. soukromá učiliště, církevní učiliště a církevní střediska praktického vyučování.*“ (Doležal J. 2010)

Díky postupné přeměně výrobního sektoru a rozbíhající se privatizaci nastala změna ohledně zřizování středních odborných učilišť (SOU) a středisek pracovního vyučování (SPV) (zákon 522/1990 Sb.). S platností od 5. ledna 1991 již nemohly kromě zemědělských družstev jiná družstva a podniky se podílet na této činnosti. Další změny nastaly ohledně učňovského poměru. Vztah učeň versus podnik, už nebyl nutnou podmínkou a vznikla tak možnost výchovy tzv. „státních učňů“.

---

²⁹ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan

Sdružení učňovských zařízení ve své správě z roku 2001 uvádí: „Vztah žáka učňovského zařízení a sponzora není vztahem pracovně-právním, ale je vytvářen kombinací vztahů:

- a) žák SOU a škola (SOU),
- b) žák SOU a sponzor,
- c) sponzor (právnícká nebo fyzická osoba) a SOU – vztah obchodně právní,
- d) sponzor a rodiče – vztah občansko-právní,
- e) rodiče a škola.“ (Sdružení učňovských zařízení, 2001)

Smysluplná spolupráce mezi podnikem (reálný, výrobní provoz), živnostníkem (různého zaměření, specializace) a školy se postupně ztrácela. Společné zájmy obou světů (svět školy a svět výroby) se částečně rozdělily.³⁰

2.9.1. Souhrn a zhodnocení

Po listopadové události roku 1989 vytvořili nové příznivější podmínky pro obnovu školského systému. Důležitá byla očista školství od sužující marxistické ideologie. Otevřela se cesta **pro svobodnou volbu vydělání** a zároveň odpovědnost za její správnost. Nově vzniklá vzdělávací soustava poskytla místo také církevním a soukromým školám. Zákon 171/1990 Sb. o soustavě základních a středních škol upravil poměry v nově vzniklém systému. V oblasti učňovského školství to znamenalo změny ohledně zřizování učilišť, rozdělení středních odborných učilišť dle délky trvání přípravy a podle místa konání praktického vyučování. Bylo umožněno soukromému sektoru zapojit se do systému vzdělávání učňů. Následná postupující přeměna výrobního sektoru a rozvíjející se privatizace měli za následek konec spolupráce mezi výrobním provozem a školou.

2.10. Současný systém učňovského školství v ČR

Současný systém učňovského školství má různé podoby vzdělávání, kde jeho kurikulum je rozděleno na praktickou a teoretickou přípravu. Střední odborná učiliště (SOU) patří do sítě středních škol. Obory jsou klasifikovány zahraničních vzorů: podle klasifikace vzdělávání podle mezinárodní normy ISCED jsou učební obory zařazeny do vzdělávací úrovně ISCED – 3c. Převážná většina středních odborných učilišť (SOU) je zřizována kraji, kde výuka je bezplatná. U soukromých a církevních škol je vzdělávání zpoplatněno formou

---

³⁰ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135374/pedf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan

školného. Výuka na středním odborném učilišti (SOU) je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Tyto části se pravidelně střídají po týdenních blocích. Odborný výcvik je uskutečňován pod **vedením učitele odborného výcviku**, který je za své žáky plně zodpovědný. Žáci jsou rozděleni do učebních skupin a maximální počet žáků ve skupině je stanoven dle oboru zvláštním předpisem. Oproti teoretické výuce, kdy vyučovací hodina trvá 45 min., je u odborného praktického výcviku stanovena na 60 min. Odborný výcvik probíhá, buď v zařízeních SOU nebo na jiných pracovištích (fyzických nebo právnických osob), pod dozorem instruktora odborného výcviku (zkušený zaměstnanec podniku).³¹

Průběh praxe mimo SOU je smluvně upraven dle zákona 561/2004 Sb., par. 65 odst. 2, kde je uvedeno: „Praktické vyučování se uskutečňuje ve školách a školských zařízeních, nebo na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které mají oprávnění k činnosti související s daným oborem vzdělávání a uzavřely se školou smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování a podmínkách pro jeho konání.“

Co se týká náležitostí smlouvy mezi školou a externím pracovištěm je podrobně stanoveno vyhláškou č. 13/20015 Sb.

2.10.1. Duální systém praktické výuky

Je důležité zmínit se o tzv. **duálním systému výuky odborného školství u nás**, který je také preferován např. v Německu, Rakousku, Švýcarsku. Systém je kompromisem, kdy jsou systémy odborného školství řízeny **současně trhem i státem**. Odborné přípravy se řídí tržními principy a současně podle pravidel stanovených státem. Systém se opírá o ústavu a poskytuje velké množství kontroly díky právním předpisům.

Škola zajišťuje pouze teoretickou výuku a praktická výuka, která je součástí přípravy na budoucí předpisy se uskutečňuje na smluvních pracovištích podniku a firem. Samozřejmostí je, že tyto subjekty musí být k tomu zmocněni a dohled nad praktickou výukou mají určení pracovníci a tyto pracovníky určuje hospodářská komora, ve které mají všichni podnikatelé a podniky povinné členství. Pro podnik, firmu zde nastává také riziko, že investice vložené do budoucího zaměstnance se nemusí podniku vrátit ve formě

---

³¹ DOLEŽAL, Jiří. <i>Vývoj učňovského školství a současná realita</i> [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135374/pdf_m/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan

kvalifikovaného pracovníka, a to i přesto že před nástupem na pracovní praxi žák podepisuje běžnou pracovní smlouvu na dobu trvání praxe v podniku. Po skončení praxe nastává rozhodnutí, zda smlouvu prodloužit či neprodloužit, jak ze strany zaměstnavatele tak absolventa. Oba mají právo se rozhodnout. V případě neprodloužení smlouvy nastává pro podnik ztráta vyučených pracovníků ve prospěch jiných firem.

V duálním vzdělávání je důležitá **spolupráce podniku a školy**. Toto propojení podniku a školy umožňuje vzájemné předávání znalostí, zkušeností, ale i informací týkajících se jak průběhu praxe tak i o jednotlivých žácích. Tímto se přibližuje škole realita z podnikové praxe, a díky tomu je přizpůsobován praktický výcvik a vzdělávací cíle.³²

2.10.2. Legislativa učňovského školství v ČR

V oblasti školství je nejvyšší zákonnou normou zákon č. 561/2004 Sb., **o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání** (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. „Předmětem úpravy je předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.“³³

Co se týká pracovně právních vztahů a věcí s tím spojených upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce v platném znění. **Ohledně soustavy oborů a vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání** pojednává nařízení vlády č. 689/2004 Sb., které bylo 31. 8. 2010 zrušeno a několikrát novelizováno až po nařízení vlády³⁴

č. 197/2015 Sb. Zde je uvedeno označení jednotlivých oborů poskytující střední vzdělání s výučním listem, dále maximální počet žáků v učební skupině pro jednotlivé ročníky.³⁵ Co se týká podmínek o ukončení vzdělání ve středních školách závěrečnou zkouškou, toto upravuje vyhláška č. 118/2017 Sb. Mimo jmenovaných zákonů (předpisů) existují předpisy pro vzdělávání na středních školách, SOU, které jsou průběžně

---

³² <http://www.nuv.cz/pospolu/dualni-systemy-vzdelavani>

³³ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

³⁴ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-689>

³⁵ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-197>

novelizovány. Díky tomu je orientace v této oblasti velmi složitá a je zřejmé, že pro vedení školy a ředitele je toto časově náročné.

2.10.3. Kurikulum v dokumentech

Promítnutí nových principů do školského zákona č. 56/2004 Sb. (o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) formuloval dokument **Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (2001 – Bílá kniha)**. Dokument vytyčil cíle, změny pro nový rozvoj naší vzdělávací soustavy. Vznikl díky novým světovým trendům, které se opírají o dědictví národních tradic.³⁶

Bylo to pojato jako: *„Systémový projekt vyjadřující myšlenková východiska, obecné závěry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro rozvoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu. Vzdělávání či učení je cestou a nástrojem lidské osobnosti.“*³⁷

V dokumentech je dále zdůrazněno: *„Vzdělání se nevztahuje jen k vědě a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojení si racionálních a dalších dovedností, důchodních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů ostatním lidem ke společnosti jako celkům k emocionálnímu a volnému rozvoji.“*³⁸

K oblasti středního vzdělávání se uvádí: *„Střední odborné vzdělání zahrnuje dosavadní studijní i učební obory a představuje tak široké spektrum vzdělávací nabídky, která by měla být rozvíjena tak, aby si každý uchazeč mohl vybrat vzdělávací program odpovídající jeho schopnostem, zájmům a také trhu práce.“*³⁹

Zde se upozorňuje na vzájemný vztah mezi volbou a povoláním a potřebám trhu práce. V Bílé knize je upozorněno na situaci, která nastala odtržením odborného vzdělání od reálné praxe v podnicích. V knize se dále uvádí: *„V současné době totiž až 65 % absolventů učebních oborů vůbec nevstoupí v průběhu přípravy do pracovního prostředí a nemá tudíž o něm reálnou představu, proto je důležité, aby žáci měli již v průběhu středoškolského studia možnost pobýt v reálném prostředí podniku, a aby celá jejich příprava byla relevantní k možnostem jejich budoucího uplatnění v praxi.“*⁴⁰

---

³⁶ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.

³⁷ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

³⁸ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

³⁹ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

⁴⁰ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

2.10.4. Rámcový a Školní vzdělávací program

Kurikulární dokumenty jsou u nás zavedeny do dvou úrovní, tj. státní a školní. Státní úroveň představují **rámcově vzdělávací programy (RVP)**, které mají funkci jako závazné rámcové směrnice předložené ministerstvem školství. Druhou úroveň představují **školní vzdělávací programy (ŠVP)**. Cílem obou úrovní je změna vlastního procesu vzdělávání, modernizace výuky. Smyslem této koncepce je zlepšení kvality ve vzdělávání, připravit žáka pro život v moderní společnosti v 21. století po stránce pracovní, občanské, ale i osobní.⁴¹

Rámcové vzdělávací programy

Mají funkci jako závazné rámcové směrnice předložené Ministerstvem školství. Pro učňovské školství jsou rámcové vzdělávací programy (RVP) stanoveny pro jednotlivé obory stupně vzdělání, školy jsou povinny je rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů. Rámcový vzdělávací program (RVP) charakterizuje vzdělávací oblasti, cíle odborného vzdělávání (učit se poznávat, učit se pracovat a jednat, učit se být, učit se žít společně), klíčové kompetence žáka (kompetence k učení, kompetence řešení problému, komunikativní kompetence, personální a sociální kompetence, občanské kompetence a kulturní podvědomí, kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám, matematické kompetence, kompetence využívat prostředky ICT a pracovat s informacemi), průřezová témata (občan v demokratické společnosti, člověk a životní prostředí, člověk a svět práce, informační a komunikační technologie), odborné kompetence související s odborností žáků daného oboru a jsou charakterizovány výstupy, které mají být dosaženy vzděláváním a vytyčuje rámcový vzdělávací plán.⁴²

Kompetence jsou chápány jako: „*soudržnost vědomostí, schopností, dovedností, návyků, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti*“. (MŠMT 2010)⁴³

---

⁴¹ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.

⁴² MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.

⁴³ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/priklady-dobre-praxe>

Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací programy (ŠVP) se stávají závazným dokumentem a každá škola nabízející obory vzdělávání si jej stanovuje sama podle zásad, které jsou předem stanoveny v rámcovém vzdělávacím programu (RVP). Každá střední škola si školní vzdělávací program (ŠVP) přizpůsobuje vzhledem ke svým podmínkám, ale bere i v potaz podmínky potřeb zaměstnavatelů v daném regionu. Tato povinnost jednotlivých škol byla stanovena Ministerstvem školství, a to termínem, do kterého musely mít všechny školy své školní vzdělávací programy (ŠVP) zpracované a začít podle něj vzdělávat. Tvorba ŠVP je dlouhodobá záležitost, velmi náročný úkol, kterému by se měla věnovat stále trvalá péče z důvodu neustálého vývoje, změn edukačního procesu. Každý učitel by se měl podílet na jeho sestavení z důvodu porozumění a pochopení programu při samotné realizaci ŠVP, která je závislá na angažovanosti každého pedagoga. Školní vzdělávací program (ŠVP) je výsledek kolektivní práce (učitelů, ředitele, koordinátora) a díky jejich poznatkům a zkušenostem je možné ŠVP aplikovat do praxe. Samotné vypracování školního vzdělávacího programu (ŠVP) se opírá o prameny: RVP, učebnice, osnovy pro učitele a manuál.⁴⁴

2.10.5. Souhrn a zhodnocení

Vývoj učňovského školství, jak v minulosti, tak v současnosti je vždy ovlivněn aktuální společenskou situací. Často měnící se politické akcenty měly za následek nestability systému. Letitá tradice propojení učňovských škol s významnými podniky, která v podmínkách privatizace vymizela, se začíná postupně obnovovat. Důvodem je nedostatek kvalifikovaných pracovníků v různých oborech. Proto je důležité motivovat mladé lidi, aby se vzdělávali v oborech, které jsou důležité pro jejich budoucí život, ale také pro společnost, ale i pro státní ekonomický růst. Proto je také důležitá podpora ze strany státu týkající se volby žáků budoucího vzdělávání po skončení základní školy.

Je důležité si uvědomit, že kvalita vzdělávání, by měla být adresná k těm, kterých se to týká. Ještě nedávno každý podnik, každá firma počítali s přípravou budoucích zaměstnanců ze strany státu, a to bez jakéhokoli vlastního přičinění. Vědecko-technický pokrok však ve všech odvětvích čím dál více zrychluje a pro školy není jednoduché toto tempo udržet (např.

---

⁴⁴ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.

zajištění financí prostředků na potřebné pomůcky). Je to jeden z důvodů vznikajících nedostatků v učňovském vzdělávání a tím jsou nenaplněny potřeby v řadě profesí.

V posledních letech se stává volba učebního oboru velmi málo upřednostňovanou formou středního vzdělání. Pro některé jsou studia daného učebního oboru až poslední možností. Na rozhodnutí má vliv samotné vzdělání rodičů, školní prostředí, ve kterém se žák nachází, ale i budoucí školní prostředí, díky němuž může vyprchat zájem danému oboru se věnovat profesně, po skončení studia. Nejen dnes, ale i v budoucnu je důležitá vzájemná podpora, spolupráce mezi odbornými školami a podniky v daném regionu. Zde se nabízí zavedení tzv. duálního systému, který se osvědčil u sousedních států (Spolková republika Německo, Rakousko, Polsko). Jednou z výhod je propojení žáka s podnikem či firmou zaměstnaneckou smlouvou, která podniku zajistí budoucího zaměstnance a pro žáka jisté pracovní místo. Samotné zacvičení v reálných podmínkách usnadní přechod do praxe. Už při samotném výběru učebního oboru je důležitá volba oboru, který má oporu a budoucnost zajištěnou pozadím firmy, podniku. V našich podmínkách je velice těžké docílit odpovědnosti firmy za praktickou výuku. Jeden z důvodů je nedostatek stabilních středně velkých firem.

Důležitá změna nastala decentralizací řízení školského systému, kdy se ministerstva „zbavila“ přímého řízení škol a to přenechala obcím a krajům, což otevřelo možnost vzniku tzv. právní subjektivity škol. I přes tuto změnu bylo zapotřebí udržet školský systém v určitých mantinelech, a to především pohledem kvality výuky. Proto stát vymezil rámec kvality výuky, cíle vzdělávání v tak zvaných rámcových vzdělávacích programech (RVP) pro jednotlivé učební obory, v nichž je popsán očekávaný výstup pro jednotlivé obory (cíle, klíčové kompetence). Na základě RVP si školy začaly samy vytvořit školní vzdělávací programy (ŠVP). Zprvopočátku tyto postupy nebyly pro školy a jejich učitelé jednoduché, protože byli zvyklí na zaběhlý systém. Dnes je systém ŠVP běžnou záležitostí a každá škola má povinnost ze zákona se podle něho řídit a doplňovat ho. Stále se však hledá optimální podoba mezi státem regulovanými profesemi a jejich konkrétním naplnění v podmínkách běžných škol.

Pojednali jsme o fenoménu „odborné školství“ a uvedli jeho proměny v čase; od prvních systematických zmínek až po současnost. Zaměřili jsme se především na vývoj odborného školství v našich podmínkách.

Druhá část bakalářské práce je empirická. Zabývá se konkrétní podobou výuky na zvolených středních odborných školách a snaží se v nadhledu odpovědět na otázku: jaká je

dnešní podoba výuka ve středním odborném školství, jaké jsou základní didaktické proměnné ve vyučování, jak profesně působí zvolení pedagogové těchto škol a jaká je žakovská pozice a aktivita.

3. Část praktická

3.1. Cíle praktické části a charakteristika zvolených škol

V empirické části jsme se zaměřili na poznání a hodnocení reálné výuky ve třech středních odborných školách. Konkrétní cíle jsme stanovili následovně:

- vytipovat 3 střední odborné školy s podobným zaměřením,
- poznat a charakterizovat jejich historii, vývoj a současnost,
- stanovit kritéria pro jejich vzájemné srovnání,
- provést hospitace v praktické výuce a stanovit dílčí závěry,
- stanovit závěry z našeho šetření a sepsat doporučení do školní praxe.

Seznam vybraných škol:

S ohledem na pracovní kontakty a dostupnost jsme se zaměřili na vzájemné srovnání a hodnocení reálné výuky v těchto třech středních odborných školách:

SOŠ a SOU Hradec Králové, Vocelova 1338

Střední škola automobilní Holice, Nádražní 301 Holice

Gymnázium a Střední odborná škola Přelouč, Obránců míru 1025

Zvolená kritéria:

Pro hospitační činnost na těchto školách jsme stanovili následující zvýrazněná kritéria pozorování a hodnocení:

- Soustředili jsme se na časový snímek vyučovací hodiny, tj. zajímalo nás, nakolik je praktická výuka plánovitým dějem, s jakými cíli je pedagogové připravili a jak se jim dařilo záměry v jednotlivých etapách vyučování naplnit,
- Zajímali jsme se také o interakci učitele a žáků, a to především pohledem společných činností, které během praktického nácviku prováděli,

- V neposlední řadě byly v centru naší pozornosti základní didaktické zřetele výuky, tj. použité organizační metody a formy, didaktické vybavení a dostupnost pomůcek, nutných k naplnění vzdělávacích záměrů.
- Pro hospitační činnost jsme využili jednotný pozorovací arch. Formalizovaný zápis umožnil vzájemné srovnání a operativní identifikaci rozdílů ve výuce.

3.2.Škola A: SOŠ a SOU Hradec Králové, Vocelova 1338

3.2.1. Stručná historie školy v tezích a odrážkách:

1. 9. 1958: došlo k založení školy.

1963: Škola získává 1. objekt dílen v areálu Mechanizační závod 4 na Slezském předměstí pro obory elektromontér a instalatér.

1965-1967: byla provedena výstavba Domova mládeže a školní kuchyně.

1970: Byly uvolněny další dílny v areálu Mechanizační závod 4 na Slezském předměstí pro obory mechanik – opravář silničních motorových vozidel, stavební klempíř a strojní mechanik pro ocelové konstrukce.

1979: Zahájena výstavby objektu budovy teoretického vyučování ve Vocelově ulici.

1980: Zahájena výstavby tělocvičny ve Vocelově ulici.

1.9. 1982: ukončena výstavby objektu budovy teoretického vyučování ve Vocelově ulici a zahájena výuka teorie, od této chvíle škola začala poskytovat komplexní výuku.

1983: dokončen objekt tělocvičny.

1983: došlo k výstavbě objektu dílen v ulici J. Krušinky.

1985: byl tento objekt dokončen.

Do 1990: byla koncepce vzdělávací nabídky určována požadavky firmy Pozemní stavby Hradec Králové a celé řady firem externích. Ve stejném období patřilo ke škole i odloučené pracoviště v Rychnově nad Kněžnou, kde probíhala výuka učebních oborů tesař a truhlář.

1990: získává škola právní subjektivitu – firma Pozemní stavby Hradec Králové končí činnost.

1. 9. 1993: dochází ke změně názvu školy na Střední odborné učiliště stavební a strojní.⁴⁵
1. 9. 1994: opět změna názvu školy na Integrovanou střední školu stavební a automobilní učiliště.
- 1995: zahájení významné kapitoly současnosti - realizace celoživotního vzdělávání organizované školicím střediskem, zaměřené nejen na dospělé, ale i žáky. Je nabízena celá řada vzdělávacích programů a kurzů.
- 1995: otevřeno satelitní středisko Evropské vzdělávací instituce se sídlem v Magdeburgu (SRN), a to především díky realizaci vzdělávacích programů a kurzů v automobilní technice.
1. 7. 1997: významné datum, kdy došlo ke sloučení školy se SOU stavebním Hradec Králové, ul. Velká 3.
- 1998: zahájení přestavby objektů bývalé kuchyně na školní jídelnu a dílny pro obor autoelektrikář.
1. 9. 1998: další změna v názvu školy na Střední odbornou školu a Střední odborné učiliště Hradec Králové, Vocelova 1338.
1. 9. 2000: zahájen provoz školní jídelny a dílen pro obor elektrikář a autoelektrikář.
- 2002: byla dokončena rekonstrukce školního autoservisu – dílen ve Vážní ulici.
- 2005: došlo k rekonstrukci Domu mládeže ve Vocelově ulici.
- 2007: byl získán další pozemku pro dobudování sportoviště v Kydlinovské ulici.
- 2008: poprvé se uskutečňují opravy v nově zakoupeném objektu v areálu ve Vážní ulici od firmy VČES a.s.
- Březen 2008: byly učiněny první kroky vedoucí ke vzniku COV (Centra odborného vzdělávání) pro automobilní průmysl a dopravu⁴⁶.

3.2.2. Současnost školy

V současnosti škola nabízí tříleté učební obory zakončené závěrečnou zkouškou instalatér, autolakýrník, klempíř, mechanik-opravář motorových vozidel, autoelektrikář, karosář a tesař. Mimo učebního oboru tesař škola má všechny obory otevřeny.

---

⁴⁵ <http://www.sosasou-vocelova.cz/>

⁴⁶ <http://www.sosasou-vocelova.cz/>

Obor mechanik opravář je dvojího typu. První je charakterizován jako mechanik-opravář motorových vozidel se zaměřením na silniční dopravu, kde žáci získají všeobecný přehled o technologiích a technickém zabezpečení mezinárodní kamionové dopravy. Součástí studia je získání řidičského průkazu skupiny B pro osobní automobily a C pro nákladní vozidla včetně profesního průkazu. Uplatnění absolventa v praxi se týká oprav motorových a přípojných vozidel v servisech, činnosti na stanici technické kontroly (STK) a stanice měření emisí (ME), dále jako referent silniční dopravy, logistik v dopravě a přepravě a nakonec řidič mezinárodní kamionové dopravy. Druhý typ mechanik-opravář motorových vozidel se zaměřením na opravy a diagnostiku. Zde se žáci seznámí s konstrukcí motorových vozidel a s podrobnou funkcí jejich jednotlivých komponentů. Zabývají se diagnostikou závad a technologiemi oprav mechanických částí vozidel, ale i částečně elektrických systémů vozidel – teoreticky i prakticky. Zde je školou kladen důraz jak na teoretickou přípravu, tak hlavně na uplatnění získaných znalostí při odborném výcviku v dílnách. Žáci vyšších ročníků mohou konat praxi ve firmách stejného zaměření, součástí studia je získání řidičského oprávnění B a C. Praktické uplatnění absolventa je možné opět na stanicích technické kontroly, stanicích měření emisí, v činnosti jako je montáž a demontáž, zajištění oprav silničních vozidel, jejich údržby, seřízení a výměna dílů apod. Možné je i uplatnění ve výrobě, ale i opravárenských provozech automobilového průmyslu.

Obor autolakýrník žákům nabízí seznámení s používanými materiály pro povrchové úpravy karosérií různých typů vozidel, lakýrnické práce od přípravy až po konečnou úpravu laku, uplatnění teoretických znalostí při odborném výcviku v dílnách.

V oboru autoelektrikář zaměření opravář-diagnostik škola nabízí seznámení s konstrukcí motorových vozidel především v oblasti elektronických systémů a jejich diagnostiky. Tyto činnosti by měl absolvent zvládnout jak teoreticky tak prakticky. Výuka se týká oprav a údržeb elektrických a elektronických částí silničních motorových vozidel spojené s obsluhou diagnostických zařízení.

Posledním nabízeným učebním oborem je obor karosář. Obor se zaměřuje na opravy karosérií a skříní silničních vozidel. Žák je seznámen teoreticky a prakticky s konstrukcí karosérií i vozidel, jejich rámu, se seřizováním jednotlivých prvků karoserie a možnými

opravami poškození. Součástí studia je získání svářečského certifikátu. U některých oborů je možné pokračovat ve studiu příslušného maturitního oboru.⁴⁷

Popsali jsme stručně historii a současný stav první sledované školy. V souvislosti s cíli praktické části jsme provedli hospitaci na jednom jejím pracovišti a bližší pedagogicko-didaktickou charakteristiku uvádíme v následující podkapitole.

3.2.3. Formulář pro hospitaci

Škola - výchovné zařízení: Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Hradec Králové			Třída: 2. AD obor: automechanik
škol. rok:2017/18	předmět: praxe	vyuč. hodina: 6	učivo
den:21	měsíc: Listopad	rok:2017	Poznámky: počet žáků 12
cíle: vzdělávací: vysvětlit a názorně ukázat seřízení přední geometrie přední nápravy osobního automobilu výchovné: logické uvažování při správném nastavení odklonu kola a celkové sbíhavosti			
Tematika pozorování: pořídít časově obsahový snímek vyučování, sledovat průběhu výuky a aktivity žáků, ohodnotit materiální vybavení potřebné pro praktický nácvik			
Údaje o hospituujícím			
jméno a příjmení: Jaroslav Kořínek, aprobace: UPV			
Pedagogický vedoucí praxe (jméno učitele pedagogické propedeutiky): XXXXXXXXXX			

⁴⁷ <http://www.sosasou-vocelova.cz/>

VLASTNÍ HOSPITAČNÍ ZÁZNAM

Časová orientace	Charakteristika sledovaných pedagogických jevů - situací - proměnných	Poznámky k rozboru
6.50	Příchod žáků ze šaten do prostoru dílen – autodílna	Kontrola docházky, přítomných je 10, 2žáci chybí – omluveni.
7.00	Učitel OV zahajuje hodinu a vzájemně se zdraví se žáky. Po té provádí zápis do třídní knihy.	Žáci látku již probírali v teorii.
7.10	Učitel seznamuje žáky s náplní dnešního dne tj. – téma: geometrie přední a zadní nápravy a její seřízení. Žáci se přemísťují s učitelem k nástěnné tabuli. Učitel začíná teoretické opakování daného tématu. Na tabuli maluje jednotlivé úhly zavěšení kola k nápravě. Žákům klade otázky např.: Co je odklon kola, záklon rejdového čepu, závěs kola?, Co je rozvor náprav?, Co je sbíhavost, rozbíhavost?... Při výkladu učitel používá model nápravy a nástěnný obraz, což je pro žáky velice názorné a díky tomu si žáci mnohé ujasní. Učitel pobízí žáky, ať se ptají na to, co jim není jasné. Žáci této nabídky využívají.	Snaží se na otázky odpovídat, ale přesto si nejsou jisti.
8.30	Přestávka Žáci jsou rozděleni na dvě skupiny.	Učitel se snaží udržet svůj výklad co nejsrozumitelnější.
8.40	Učitel dále pokračuje teoretickým výkladem, klade důraz na pochopení teorie, která je pro samotné seřízení celkové sbíhavosti velice důležitá.	Přesnost měření záleží na správném zadání dat o vozidle.
9.00	Učitel popisuje žákům jednotlivé části měřicí techniky značky BOSCH. Po té vysvětluje samotnou obsluhu zařízení, zadávání základních dat o vozidle. Upozorňuje na citlivost zařízení při nesprávném zacházení.	Učitel se snaží udržet svůj výklad co nejsrozumitelnější.
9.40	Učitel přistaví na hydraulický zvedák osobní automobil, který má špatný čep řízení. Žákům je prakticky předveden postup diagnostiky vzniklé vůle v soustavě řízení. Skupina č.1 provádí výměnu špatného čepu řízení. Učitel a ostatní žáci kontrolují jejich zvolený postup.	Učitel se snaží udržet svůj výklad co nejsrozumitelnější.
10.10	Po výměně špatného dílu, učitel předvádí postup přípravy zařízení a samotné měření celkové sbíhavosti přední nápravy a její seřízení.	Učitel chválí skupinu č.1 za správně

	Následně ukazuje chyby, které mohou nastat špatnou přípravou před měřením.	zvolený postup při výměně čepu.
10.50	Učitel ukončuje teoreticko-praktický výklad. Zadává úkol skupinám. Každá skupina provede měření sbíhavosti na přistaveném vozidle. Obě skupiny se vzájemně vystřídají.	
11.30	Odchod žáků na oběd.	
11.50	Příchod žáků z oběda. Učitel se omlouvá, že zapomněl žákům ukázat, kde a jaké možné vûle na nápravě mohou vzniknout.	Učitel ukazuje možnosti vzniklých vûlů.
12.15	Měření provádí skupina č. 2. Učitel s ostatními je kontrolují a hned je upozorňují na chyby. Jakmile skupina č. 2 měření skončí, nastupuje skupina č. 1.	
13.25	Učitel opět se žáky diskutuje o věcech, které jsou jim nejasné. Upozorňuje, že po každém seřízení se musí provést jízdní zkouška.	Měření sbíhavosti je jednou z otázek závěrečných praktických zkoušek.
	Učitel klade důraz na pečlivost, zodpovědnost při práci.	
13.50	Učitel dává pokyn k ukončení činnosti, připomíná, že následuje důkladný úklid pracoviště. Dále žáky seznamuje s plánem na příští praktické cvičení.	Učitel kontroluje úklid žáků.
14.20	Učitel OV dává pokyn k odchodu do šaten a po té k odchodu domů.	

Otázky k pohospitačnímu rozboru:

- Jaký byl průběh hodiny, jakými etapami výuka probíhala?
- Jaká byla (sou)činnost učitele a žáků ve sledovaném vyučování?
- Jaké byly použity organizační formy a pomůcky, jaké bylo didaktického vybavení?

POHOSPITAČNÍ ROZBOR

Samotný průběh praktické výuky působil velice klidně, vyrovnaně a to díky učitelovy dokonalé přípravy na výuku, jeho srozumitelnému výkladu a připraveným didaktickým prostředkům pro dosažení výukových cílů. Díky tomu byli žáci pozorní. Nejprve byli seznámeni s tématem a cíli výuky. Cíle výuky: žák pochopí důležitost teoretických znalostí (týkající se tématu geometrie náprav u OA), na které navazují praktické dovednosti (správné seřízení sbíhavosti náprav). Bylo vidět, že učitel zná klima třídy, ke kterému výuku přizpůsobil.

Učitel si nejprve ověřil znalosti žáků a podle toho zvolil tempo výuky. Používal odborné pojmy tak, aby jim žáci porozuměli. Jednotlivé činnosti byly prováděny v logickém sledu a přechod byl plynulý. Žáci zjevně spolupracovali ve skupinách a snažili se reagovat na učitelovy dotazy.

Žáci ze začátku spolupracovali všichni dohromady (sledovali výklad učitele) po té pracovali ve skupinách. Učitel při výkladu používal nástěnnou tabuli, nástěnné obrazy, reálný model přední nápravy a hlavně měřicí zařízení Bosch řízené počítačem, jehož součástí je hydraulický zvedák. Učitel měl připravené vozidlo s určitým defektem nápravy, na kterém předvedl skutečnou diagnostiku nápravy a vlastní měření. Po té si každá skupina měření vyzkoušela. Praktické cvičení bylo pro žáky názorné, smysluplné a spojilo jejich teoretické znalosti s praktickými.

3.3.Škola B: Střední škola automobilní Holice, Nádražní 301 Holice

3.3.1. Stručná historie školy:

1980: První záznamy týkající se budovy č. p. 301 jsou z roku 1880, kdy v tomto místě byla vybudována a spuštěna výroba rafinerie cukru. Po deseti letech výroba skončila a budovu zakoupila městská zpráva se záměrem výhodného prodeje. Realizace plánu nebyla uskutečněna a budova 4. listopadu 1906 zcela vyhořela. Spáleniště nakonec odkoupila obuvnická firma Šimon a Eduard Schick, která na tomto místě, pod stejným číslem popisným 301, postavila tovární budovu. Za druhé světové války byla továrna zabrána německou firmou na výrobu leteckých součástek. Rok 1945 a ukončení války osud budovy změnil. Do části objektu továrny se přestěhovala městská radnice, která byla zničena při květnovém povstání. Později zde sídlil místní národní výbor, který se 1. dubna 1951 přestěhoval do nové budovy. V témže roce budovu č. p. 301 převzal a o její další osudy se postaral národní podnik Československá státní automobilová doprava Pardubice.

1. září 1951: vybudovaly Československé státní automobilové dráhy (ČSAD) v Holicích své výcvikové středisko učňovského dorostu v budově, v níž předtím byl umístěn MNV. Přesný název střediska byl Středisko pracujícího dorostu ČSAD Pardubice v Holicích. Obecný důraz na přípravu kvalifikovaných dělníků vedl počátkem padesátých let ke snaze vytvořit lepší podmínky pro koordinaci výchovy učňů na pracovišti v učilišti, ve škole. Proto vznikala střediska pracujícího dorostu. Výuku nastoupilo 46 dívek, 30 na obor zámečnický pro opravy motorových vozidel a 16 na obor mechanik opravy elektrické výzbroje. Učební doba byla dvouletá. Vyučování bylo rozděleno na třídní výuku

teorie ve škole a na zbývající třídní výuku v dílnách (sobota byla tehdy pracovním dnem). Odborné předměty vyučovali externí učitelé.

1952: začaly se zřizovat učiliště státních pracovních záloh (SPZ).

1953: založeno Učiliště státních pracovních záloh ČSAD v Holicích. Nastala rekonstrukce budovy a přístavba poschodí.

1954: mělo odborné učiliště samostatného ředitele a přibyl nový obor zámečnický pro opravu zemědělských strojů a traktorů s tříletou učební dobou.

1957: učiliště přešlo pod správu ČSAD a neslo název Odborné učiliště n. p. ČSAD Pardubice se sídlem v Holicích. Skončilo provizorium a vše se stěhovalo pod společnou střechu odborného učiliště.⁴⁸

1. 9. 1957: přešlo učiliště přímo do správy podniků ČSAD n.p. Pardubice později Moravany. Podniky si samy organizovaly nábor učňů, učni pracovali na výrobních programech závodů.

1963: byla zřízena autoškola.

1964: vznikla podniková technická škola. Studium pro zaměstnance bylo tříleté. Modernizace vozového parku v sedmdesátých letech se odráží i v práci školy. Učitelé ve spolupráci s mistry odborného výcviku zhotovují nové modely, kreslí výukové obrazy, vytvářejí magnetické stavebnice, atd., prohlubuje se spolupráce s závody ČSAD.

1. 9. 1980: na základě zákona 63/78 Sb. vzniklo Střední odborné učiliště (SOU) dopravní v Holicích a zřizovatelem byl státní podnik ČSAD Hradec Králové. Začal se vyučovat nový učební obor mechanik opravář se zaměřením pro silniční motorová vozidla.

1991: došlo ke změně názvu školy na Střední odborné učiliště dopravní v Holicích.

1. 11. 1992: jejím zřizovatelem stalo Ministerstvo hospodářství ČR.

1994 – 1995: byla provedena celková rekonstrukce budovy školy.

1. 9. 1994: další změna názvu, tentokrát na: Integrovaná střední škola automobilní v Holicích.

1996: plánována a uskutečněna rekonstrukce školní kuchyně a jídelny.

1. 9. 1996: odpovědnost za řízení školy se ujímá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

---

⁴⁸ <http://www.spsauto.cz/>

1998: došlo ke zlepšení pracovních podmínek instalací nového topného systému v prostorách dílen.

1999: uskutečněna rekonstrukce a oprava dílen praktického vyučování včetně zateplení a střechy.

1. 1. 1999: škola získala název Střední průmyslová škola automobilní a Střední odborné učiliště automobilní Holice.

2000: instalovány solární kolektory pro ohřev vody na budově Domova mládeže a v praktických dílnách.

2000: došlo k odkoupení budov a pozemků od restituentů, které škola využívala prakticky od padesátých let pro svoji činnost.⁴⁹

3.3.2. Současnost školy

Škola zajišťuje přípravu na povolání pro žáky jak v teoretické výuce tak i v praktické, v automobilních studijních oborech. Zájemcům o studijní obory umožňuje dále získat střední vzdělání (s maturitou) v nástavbovém studijním oboru. V rámci výuky a využití produktivní práce žáků školy zabezpečuje a rozvíjeje rozvíjí opravy a diagnostiku motorových vozidel v rámci služeb pro veřejnost. Cílem konání je výstup takového absolventa, který bude mít v daném oboru uplatnění na trhu práce díky svým vědomostem, dovednostem a schopnostem. Škola úzce spolupracuje se zahraničními školami ve Francii, Rakousku, Finsku, Maďarsku, Číně a na Slovensku. Veškerá spolupráce je podporována programy Leonardo da Vinci.

Škola nabízí jak čtyřleté učební obory dopravní prostředky – silniční doprava, automechanik, tak i tříleté učební obory. Jsou to autoopravář motorových vozidel, automechanik údržba a opravy vozidel. Učební obor je zakončen závěrečnou zkouškou se specializací na opravy motorových vozidel a je určen jak pro chlapce i dívky. Žáci se seznámí s konstrukcí a činností jednotlivých částí moderních automobilů, s jejich diagnostikou, údržbou a opravami. Součástí studia je získání řidičského oprávnění skupiny B a C a možnost rozšíření o profesní průkaz řidiče. Absolventi učebního oboru automechanik po nástupní praxi a zapracování jsou připraveni pro provádění vysoce kvalifikovaných dělnických povolání v oblasti autoopravárenství, ale i v ostatních oblastech strojírenství a dopravy.

---

⁴⁹ <http://www.spsauto.cz/>

V oboru autoelektrikář jsou žáci seznámeni s moderním elektronickým a elektrickým vybavením vozidel, výpočetní technikou, diagnostikou a měřicími metodami. Součástí je příprava a získávání řidičského oprávnění B a C a také možnost o rozšíření profesní průkaz řidiče. Uplatnění absolventů je všude v autodílnách a autoservisech, týkající se hlavně oprav elektroinstalací, diagnostiky na automobilech.

Škola v Holicích také nabízí obor karosář. Jedná se o tříletý učební obor karosář zakončený závěrečnou zkouškou se specializací na opravy motorových vozidel. Absolvent získá velmi dobré základy pro opravu karosérii, včetně výměny celých karosářských dílů. Má možnost naučit se používat rovnací stolicí při samotném rovnání karoserie do původních rozměrů za pomoci měřicí techniky. Během studia mohou žáci získat zdarma svářecí certifikát kurzu ZKB5 (obloukové svařování v ochranné atmosféře CO₂), profesní osvědčení na sváření plastů. Jako u ostatních oborů je možné získat řidičské oprávnění skupiny B.

Škola také nabízí tříleté obory mechanik-opravář jednostopých vozidel, operátor skladování. Tyto dva obory nebyly v letošním roce otevřeny z důvodu malého zájmu.⁵⁰

Popsali jsme stručně historii a současný stav druhé srovnávané školy. Také v její praktické výuce jsme provedli hospitaci a její pedagogicko-didaktickou charakteristiku představujeme v následujícím textu.

3.3.3. Formulář pro hospitaci

Škola - výchovné zařízení: Střední škola automobilní Holice			třída: DAM 3 obor: automechanik
škol. rok: 2016/17	předmět: praxe	vyuč. hodina: 6	učivo
den:14	měsíc: Březen	rok:2017	Poznámky: počet žáků 9
cíle: vzdělávací: vysvětlit a názorně ukázat princip a nastavení časování motoru výchovné: logické uvažování při správném nastavení časování motoru			
Tematika pozorování: pořídít časově obsahový snímek vyučování, sledovat průběhu výuky a aktivity žáků, ohodnotit materiální vybavení potřebné pro praktický nácvik			
Údaje o hospituujícím			

⁵⁰ <http://www.spsauto.cz/>

jméno a příjmení: Jaroslav Kořínek, aprobace: UPV

Pedagogický vedoucí praxe (jméno učitele pedagogické propedeutiky):

VLASTNÍ HOSPITAČNÍ ZÁZNAM

Časová orientace	Charakteristika sledovaných pedagogických jevů - situací - proměnných	Poznámky k rozboru
7.45 7.50	Učitel čeká na příchod žáků. Po příchodu na dílnu se vzájemně pozdraví a učitel provádí zápis do třídní knihy- docházku. Učitel jde zamknout šatny.	Dva žáci chybí, mají jízdy v autoškole.
8.00	Po té seznamuje žáky s tématem dnešní praxe: tj. rozvodové ustojí, druhy rozvodů. Cíl - pochopení principu a postupu nastavení rozvodů. Praktická ukázka na modelu motoru – každý žák si to může zkusit. Učitel vysvětluje, popisuje jednotlivé typy rozvodů. Ukazuje žákům model motoru a ptá se jich – Jaký je to typ rozvodu OHV, OHC? Žáci odpovídají na otázky a zapojují se do diskuze. Učitel vysvětluje klady a zápory jednotlivých typů rozvodů. Upozorňuje na časové rozmezí výměny, vysvětluje následky destrukce.	Jelikož to jsou žáci 3. ročníku, tak by měli všichni znát odpověď. V Na otázky se snaží žáci odpovídat
8.10	Opět klade žákům otázky týkající se tématu např.: Jaký je úkol rozvodů?, Jaký je poměr otáček vačky a klikového hřídele?. Učitel hovoří o vlastních zkušenostech v této oblasti oprav.	
8.15	Přichází žák pozdě.	Učitel ho kárá.
8.20	Učitel ukazuje správný postup nastavení rozvodů na daném typu (modelu) motoru. Upozorňuje na správné napnutí rozvodového řemenu, vysvětluje funkci napínací kladky a ukazuje různé druhy přípravků. Žáci se seznamují s použitím auto-dat, jak v nich hledat potřebné nastavení pro daný typ auta a jaké jsou další možnosti auto-dat. Učitel upozorňuje také na neodbornou montáž rozvodů ale i na důležitost dodržení utahovacích momentů šroubů. Učitel se ptá žáků na nějaké dotazy, nejasnosti.	Výklad je spojený s ukázkou na modelu. Rozvody jsou jednou ze závěrečných praktických otázek.
8.50	Seznamuje žáky s dalším programem dne, který se týká práce na zakázkách. Zároveň rozdělí žáky do dvou skupin.	

9.15	Žáci mají pětiminutovou přestávku.	
9.20	Žáci se vrací ze šaten. Učitel rozděluje práci skupinám- první skupina bude provádět výměnu rozvodů, druhá skupina provede výměnu oleje v motoru a filtrů, přezutí kol.	
9.25	Skupina č. 1 se připravuje na výměnu rozvodů, informace a obrázek nastavení hledá v auto-datech v PC dle typu vozu. Učitel se ptá, zda je vše jasné. Skupina č. 2 dostane potřebné náhradní díly potřebné k výměně oleje v motoru. Potřebné množství a nastavení servisního intervalu hledají v auto-datech v PC.	Žáci aktivně pracují ve skupinách a spolupracují s učitelem.
9.40	Skupina č.1 se ptá učitele, jak správně vyvést motor. Učitel jim to názorně ukazuje. Po té vypustí chladicí kapalinu a začínají demontáž jednotlivých částí motoru dle instrukcí z auto-dat. Skupina č.2 ukotvuje automobil na zvedací zařízení. Učitel to kontroluje a připomíná správnou obsluhu zvedáku. Po té skupina vypouští olej a mění filtry. Po nalití oleje žáci kontrolují správnou hladinu na měrce. Dále povolují kola vozidla, aby se mohly nechat vyvážit. Nastal problém, na jednom kole nejde povolit šroub.	Učitel trochu nestíhá mezi skupinami se pohybovat. Upozorňuje žáky, aby trochu zvolnili.
9.30		
10.00	Učitel posílá žáka do výdejny pro speciální klíč na povolování šroubu kola. Kontroluje skupinu č.1, jak pokračuje v demontáži rozvodů. Skupině č.2 dává úkol vyhledat v auto-datech v PC utahovací momenty šroubů kol, příslušné tlaky v pneumatikách u přistaveného vozidla.	Učitel několikrát žákům připomíná, jestliže si nebudou vědět rady, ať se ptají.
10.15	Žák přináší z výdejny něco úplně jiného. Vrací se zpět pro správný klíč.	Učitel kárá žáka. Žák se omlouvá, že špatně rozuměl.
10.20	Mezi tím učitel upozorňuje obě skupiny na důležitost použití momentového klíče. Učitel má správný klíč na povolení stržené kolové matky a matku povoluje. Skupina č.2 odnáší pneumatiky na převážení.	Matku povolil díky svým zkušenostem.
10.40	Učitel skupinu č.1kárá, ať se nebaví a věnují se demontáži rozvodů. Skupina č.2 přináší vyvážené pneumatiky. Učitel upozorňuje na správnou montáž pneumatik podle značení směru otáčení	

10.45	pneumatiky. Přestávka na oběd, žáci se přesouvají do jídelny.	Učitel žáky průběžně kontroluje.
11.15	Žáci se vrací z oběda a pokračují v činnosti ve skupinách.	Po obědě se snížila soustředěnost žáků.
11.25	Skupina č. 1 pokračuje v rozvodech. Skupina č. 2 utahuje kola momentovým klíčem dle utahovací hodnoty. Učitel kontroluje seznam věcí dle přání zákazníka v zakázkovém listě. Učitel kontroluje utažení kol, množství provozních kapalin. Upozorňuje žáky na nastavení servisního intervalu pomocí diagnostiky.	Projevuje se nepozornost žáků.
11.50	Skupina č. 1 žádá učitele, aby zkontroloval demontáž rozvodů. Skupina je upozorněna, že zapoměla sundat vodní pumpu, která se také musí měnit. Žáci souhlasí a pokračují v práci. Skupina č. 2 resetuje servisní interval diagnostikou, ale nedaří se. Učitel to také zkusí, nic se neděje. Posílá žáka pro jinou diagnostiku.	Žáci mají možnost používat diagnostické zařízení.
12.10	Učitel ukazuje skupině č. 1 postup montáže vodní pumpy, a nastavení rozvodů s pomocí aretačních prvků. Skupina pokračuje montáží vodní pumpy.	
12.30	Pomocí jiné diagnostiky se učiteli daří nastavit servisní interval. Postup znova ukazuje žákům skupiny č. 2. Po té posílá dva žáky pro úklidové prostředky. Skupina č. 2 má za úkol vozidlo uvnitř vysát, vyčistit.	Žáci jsou vedeni k úklidu po sobě.
12.50	Učitel kontroluje správné dotažení vodní pumpy. Opět napomíná žáky, aby se bavili k tématu, chce od skupiny č. 1 vidět správné nastavení rozvodů.	
13.20	Členové skupiny č. 2 se střídají v úklidu vozidla. Učitel kontroluje nastavení rozvodů, zjišťuje, že žáci udělali chybu. Upozorňuje žáky, kde chyba nastala a upozorňuje skupinu č.1, že bude druhý den pokračovat v této činnosti, ale správným směrem. Mezitím skupina č. 2 dokončila úklid vozu.	
13.50	Žáci uklízí náradí a pracovní stoly. Přípravují se na odchod do šaten.	Učitel kontroluje úklid.
14.15	Učitel se loučí se žáky a dává pokyn k odchodu.	

Otázky k pohospitačnímu rozboru:

- a) Jaký byl průběh hodiny, jakými etapami výuka probíhala?
- b) Jaká byla (sou)činnost učitele a žáků ve sledovaném vyučování?
- c) Jaké byly použity organizační formy a pomůcky, jaké bylo didaktického vybavení?

POHOSPITAČNÍ ROZBOR

Na začátku výuky učitel žákům srozumitelně formuloval výukové cíle a téma (rozvodové ústrojí u osobních automobilů). Cíle výuky: žák rozezná druhy rozvodů motorů a popíše v čem se liší, bude schopen najít patřičný plán nastavení rozvodů v auto-datech pro daný typ motoru, umí prakticky provést demontáž, montáž a nastavení. Po té učitel seznamuje žáky s plánem pro zbytek dne. Výuka pokračovala výkladem na dané téma. Žáci udržovali pozornost a snažili se na učitelovy dotazy správně odpovídat. Po té výuka pokračovala na opravách vozidel zákazníků za dozoru učitele.

Bylo vidět, že učitel zná dobře klima třídy, dle kterého výuku přizpůsobil. Výuka také byla přizpůsobena, dle znalostí žáků, které si učitel předem ověřil. Učitel vhodně používal učební pomůcky (reálný model motoru), užíval odborné pojmy tak, aby byly pro žáky srozumitelné. Jednotlivé činnosti prováděl v logickém sledu, aby to bylo pro žáky pochopitelné a zapamatovatelné. Žáci se snažili s učitelem spolupracovat a správně reagovat na učitelovi dotazy. Žáci uměli velmi dobře používat příslušné typy diagnostik a měřicí přístroje.

Žáci ze začátku spolupracovali všichni dohromady (sledovali výklad učitele) po té pracovali ve skupinách. Učitel při výkladu používal reálný model motoru, speciální nářadí, výpočetní techniku s programem Auto-data, diagnostiku. Podle mého názoru v učebně chyběly nástěnné učební obrazy a psací tabule. Při započetí prací na zakázkách bylo vidět, že učitel chvílema nestíhá, ale není se čemu divit, uhlídat a zodpovídat za kvalitu odvedené práce na dvou pracovištích není opravdu jednoduché.

3.4.Škola C: Gymnázium a Střední odborná škola Přelouč

3.4.1. Stručná historie školy:

1948 – 1951: Odborné učiliště vzniklo po skončení druhé světové války v období. Bylo součástí automobilových opravných závodů (OAZ) v Přelouči, později pro mateřský závod vojenských opravných závodů Přelouč. V dalších obdobích přišly změny, jako u ostatních učilišť.(např. zřízení učilišť státních pracovních záloh,...)

1988: došlo ke sloučení s učilištěm Tesla a přibyly obory elektrotechnik, truhlář, nástrojař, klempíř a strojní zámečnick. Postupem času nastal úpadek některých oborů (mechanik elektronik, mechanik opravář strojů a zařízení, klempíř) a přibyly obory grafik a tiskař.

1995 – 2006: Střední odborné učiliště technické Přelouč. V tomto období škola realizovala praktickou i teoretickou výuku v jednom společném areálu. Škola nabízela tříleté obory: mechanik elektronik, reprodukční grafik, tiskař na polygrafických strojích, mechanik opravář motorových vozidel, stojní mechanik, truhlář.

1. 8. 2011: došlo ke sloučení gymnázia Přelouč a středního odborného učiliště technického Přelouč. Tím se docílilo spolupráce dvou škol s dlouholetou tradicí vzdělávání všeobecného (gymnázium) i odborného (SOUT) zaměření.⁵¹

3.4.2. Současnost školy

Gymnázium a Střední odborná škola v Přelouči je státní střední školou, která poskytuje vzdělání v několika čtyřletých a tříletých oborech a všeobecném osmiletém gymnáziu. Všechny obory jsou vhodné pro chlapce a dívky a výuka je hrazena státem. Gymnázium se SOU se v roce 2011 vypořádávají s novým sloučením studia odlišného prostředí. Spojení škol prospělo všem zúčastněným. Přineslo výrazné estetické úpravy celé školy, kterých si žáci a učitelé užívají. Hned první rok po sloučení začalo rozsáhlé budování technického zázemí školy. Od září 2013 byla škola připravena na kompletní přestěhování a sloučení. Žáci a učitelé z obou částí škol se tak vlastně ocitli poprvé pohromadě. I když byly určité obavy ze společného soužití, postupem času se vše uspořádalo, až byli z toho všichni překvapeni. Gymnázium a SOU působí jako dva samostatné útvary, které mají své vybavení a vzájemně si nekonkurují, naopak velice dobře spolupracují.

Škola nabízí zvláštní oborovou nabídku – „moderní“ polygrafii, truhlářinu, ale i profesy automechanika, a tato oborová škola je potřebná pro Přelouč a okolí. Obzvlášť polygrafické obory jsou neregionální a tato škola je jediná v pardubickém kraji, která je vyučuje. Co se týká jednotlivých oborů, tak škola nabízí čtyřleté studijní obory s maturitou a tříleté učební obory s výučním listem. Čtyřleté studium reprezentuje obor reprodukční grafik pro média. Absolventi oboru se zaměřují na grafické a technické zpracování vizuálních informací pro různé formy publikování s důrazem na tisk. Absolventi nachází uplatnění jako grafici, technici či technologové v tiskárnách, reklamních agenturách, nakladatelstvích a vydavatelstvích. Alternativně se mohou věnovat rovněž grafickému návrhu webových stran, uživatelských rozhraní, programů, her a fotografií.

Do nabídky tříletých učebních oborů patří obor reprodukční grafik. Absolventi oboru se zaměřují na grafické a technické zpracování vizuálních informací (fotografie, obraz, text)

---

⁵¹ www.gyosas-prelouc.cz/sos/

pro různé formy publikování s důrazem na tisk. Uplatnění mají absolventi v tiskárnách, reklamních agenturách, nakladatelstvích a vydavatelstvích. Příbuzný obor k předešlému oboru je tiskař na polygrafických hlubokotiskových a flexotiskových (obalová technologie) strojů. Ovládají digitální produkční systémy se specializací na sítotisk (potisk předmětů, triček...).

Obor mechanik opravář motorových vozidel se zaměřuje na opravářenskou činnost a diagnostiku motorových vozidel. Absolventi ovládají přípravu pro provádění oprav motorů, převodovek, brzd a jiných mechanických částí nejen u osobních, ale i nákladních automobilů. Při studiu rozvíjejí své znalosti z oblasti elektrotechniky, mají možnost pracovat s moderní technickou diagnostikou. Součástí studia je absolvování svářečského kurzu a získání řidičského průkazu skupiny B a C. Po skončení studia má žák uplatnění ve strojírenských a automobilních firmách. Poslední učební obor, který škola nabízí je obor truhlář, kde absolventi mají zaměření na výrobu nábytku a různých dřevěných konstrukcí. Díky tomu mají uplatnění jak v samotné výrobě, tak v činnosti týkající se oprav a renovace nábytku, výroby dřevostaveb, prvků zahradní architektury, bytových doplňků podlah, nástrojů a hraček.

Součástí školy je také osmileté gymnázium, které má formu středoškolského studia, které je zakončeno maturitou. Je určeno dětem, které mají vysokou studijní morálku a plánují pokračování studia na vysoké škole. V sedmém a osmém ročníku se žákům nabízí výběr zaměření studia dle svého zájmu, a to v humanitním, přírodovědeckém a technickém směru.⁵²

3.4.3. Formulář pro hospitaci

Škola - výchovné zařízení: Gymnázium a Střední odborná škola Přelouč			třída:MO 2 obor: automechanik
škol.rok:2017/18	předmět: praxe	vyuč.hodina: -6	učivo
den:27	měsíc: Březen	rok:2018	Poznámky: počet žáků 7
cíle: vzdělávací: vysvětlit a názorně ukázat funkci rozvodovky a diferenciálu výchovné: logické uvažování při demontáži a montáži diferenciálu			
Tematika pozorování: pořídít časově obsahový snímek vyučování, sledovat průběhu výuky a aktivity žáků, ohodnotit materiální vybavení potřebné pro praktický nácvik			
Údaje o hospituujícím			

⁵² www.gyasos-prelouc.cz/sos/

jméno a příjmení: Jaroslav Kořínek, aprobace: UPV

Pedagogický vedoucí praxe (jméno učitele pedagogické propedeutiky):

VLASTNÍ HOSPITAČNÍ ZÁZNAM

Časová orientace	Charakteristika sledovaných pedagogických jevů - situací - proměnných	Poznámky k rozboru
7.45	Učitel čeká na pracovišti na žáky. Žáci postupně přicházejí.	Jeden žák je vrácen do šatny, aby se převlékl do pracovního oděvu.
7.50	Dostavili se poslední dva žáci – zpoždění autobusu.	Jeden žák chybí.
8.0	Nástup žáků, žáci a učitel se vzájemně pozdraví, učiteli podáno hlášení ohledně počtu přítomných a chybějících žáků.	
8.05	Seznámení s cílem praktického cvičení – popis funkce, složení, demontáž, montáž rozvodovky přední nápravy. Měření a seřízení zubové vůle.	Dvě skupiny jsou po dvou a jedna po třech žácích.
8.10	Rozdělení žáků do tří skupin. Každé skupině je přiřazen jeden stojan s rozvodovkou V3S a potřebné nářadí. Speciální přípravky jsou společné.	Výklad je spojený s ukázkou na modelu.
8.15	Učitel popisuje funkci rozvodovky, význam kardanového hřídele a jeho údržba. Učitel klade žákům otázky např.: Co je talířové kolo a co je pastorek? Popište znovu jednotlivé části rozvodovky? Popište funkci a části diferenciálu? Pokračování v popisu postupu a ukázky demontáže rozvodovky, upozornění na části, které se musí důkladně kontrolovat. Učitel opět klade otázky žákům např.: Jakou sílu přenáší kuželová	Na otázky se snaží žáci odpovídat.

	ložiska? Pokračování v popisu možného poškození a důvody jeho vzniku.	
8.40	Rozchod skupin k přiděleným modelům rozvodovek. Po té učitel upozorňuje na speciální nářadí k montáži a demontáži a také na použití speciálních měřidel a barviva na kontrolu záběru zubů. Dále upozorňuje na použití momentového klíče a klade otázku: Jaké máme druhy zajištění šroubových spojů?	Jeden žák odpovídá správně.
8.50	Učitel dokončuje demontáž rozvodovky a předem upozorňuje žáky na bezpečnost práce (možnost vzniku úrazu).	Žáci aktivně pracují ve skupinách a spolupracují s učitelem.
9.00	Učil si zapisuje jména členů jednotlivých skupin a zároveň rozdává každé skupině list s tabulkou pro zápis hodnot měření, zápis číselného označení soukolí, zápis rozměrů ložisek. Jednotlivé skupiny začaly s demontáží rozvodovky dle instrukcí.	
9.30	Učitel požádá o spolupráci jednoho ze žáků při zutí pneumatik z disků kol zákazníka. Žák provádí demontáž pneumatik za dozoru učitele. Ostatní žáci pokračují v demontáži rozvodovky dozoru učitele.	Učitel několikrát žákům připomíná, jestliže si nebudou vědět rady, ať se ptají.
9.50	Učitel názorně ukazuje žákům postup při vylišování ložisek z hřídele pastorku za pomoci hydraulického lisu. Než se začnou jednotlivé skupiny střídat u lisu, jsou upozorněny na dodržení bezpečnosti práce.	
10.10	Učitel vysvětluje skupinám, postup vymezení vůle ložisek pastorku, zpětné nalisování ložisek na pastorek.	Učitel žáky průběžně kontroluje.
10.20	Skupiny postupně plní učitelovy instrukce a vzájemně se střídají na pracovišti s lisem.	
10.40		
11.15	Učitel přerušuje činnost skupin a dává povel k odchodu na oběd.	
11.20	Žáci pokračují v sestavování diferenciálu. Práci učitel přerušuje a kontroluje zdali skupiny mají zapsány	Po obědě se snížila

	značení soukolí. Dále předvádí postup měření pro stanovení a po té vymezení vůle mezi talířovým kolem a pastorkem.	soustředěnost žáků.
11.45	Skupiny pokračují v kompletaci a provádí měření postavení talířového kola vůči pastorku. Naměřené hodnoty zapisují do tabulky. Po té vypočítají průměrné hodnoty a dosadí do vzorce.	Učitel musel několikrát postup měření žákům zopakovat.
12.05	Výsledkem je skutečná vůle. Dle tabulky zjistí, zda je vůle v toleranci.	
12.30	Skupiny pokračují ve vymezení vůle rozvodovky za asistence učitele.	
12.50	Opět je přerušena práce skupin. Učitel následně předvádí metodu měření vzájemného záběru zubů soukolí za použití berlínské modří. Demonstruje možné chyby natavení polohy talířového kola vůči pastorku.	S barvivem raději žáci nepracovali, z důvodu ušpinění.
13.20	Skupiny pokračují nastavením vůlí pomocí vymezení podložek a postupně dokončují kompletaci rozvodovek.	
13.50	Učitel obchází jednotlivé skupiny, vybírá vyplněné formuláře, kontroluje výsledek jejich snažení. Se žáky diskutuje a odpovídá jim na jejich dotazy.	Učitel kontroluje úklid.
14.15	Žáci uklízí nářadí a pracovní stoly. Připravují se na odchod.	
	Učitel se loučí se žáky a dává pokyn k odchodu.	

Otázky k pohospitačnímu rozboru:

- Jaký byl průběh hodiny, jakými etapami výuka probíhala?
- Jaká byla (sou)činnost učitele a žáků ve sledovaném vyučování?
- Jaké byly použity organizační formy a pomůcky, jaké bylo didaktického vybavení?

POHOSPITAČNÍ ROZBOR

Na začátku učitel seznámil žáky s tématem výuky (rozvodovka její funkce, rozložení, sestavení), formuloval výukové cíle a rozlišil jejich náročnost. K tomu měl připraveny didaktické prostředky, které by měly pomoci cíle dosáhnout. Cíle výuky: -žák umí vysvětlit funkci rozvodovky, princip a složení diferenciálu, žák zná postup demontáže, montáže a vymezení jednotlivých vůlí rozvodovky, žák umí použít potřebná měřidla, žák se umí

orientovat v odborné literatuře a umí v ní vyhledat potřebná data. Učitel nejdříve začal teoretickým výkladem funkce diferenciálu a popisem jednotlivých částí na reálném modelu. Po té následovala instruktáž týkající se demontáže a montáže diferenciálu, měření a nastavení jednotlivých vůlí.

Učitel položením několika otázek, zjistil znalosti žáků. Dle znalostí přizpůsobil plán výuky. Snažil se používat odborné výrazy tak, aby byly pro žáky srozumitelné a měli snahu je sami používat. Při výuce panovala klidná a přátelská atmosféra. Učitel měl vytvořen svůj léty vyzkoušený, funkční systém výuky. Výklad a instruktáž byly prováděny v logickém sledu, aby vše bylo pro žáky srozumitelné. Žáci hbitě reagovali na učitelovy dotazy a bylo zjevné, že jeví o probírané téma zájem.

Žáci od začátku byli rozděleni do skupin a ve skupinách plnily úkoly zadané učitelem. Při výkladu učitel používal reálný model rozvodovky, nástěnný obraz, speciální přípravky, nástěnnou tabuli, speciální měřidla (mikrometr, posuvné měřítko, hloubkoměr), náradí, hydraulický lis a samozřejmě odbornou literaturu.

3.5. Závěrečné zhodnocení praktické části

Podle předem stanovených kritérií jsme u každé hospitace praktické výuky provedli typizovaný rozbor. Nejprve došlo k hodnocení celkového průběhu praktických cvičení, poté k analýze činností učitele, žáků a na konec jsme popisovali použité organizační formy, vyučovací pomůcky a konkrétní didaktickou vybavenost.

Začátek praktického cvičení ve všech třech vybraných školách probíhal obdobně. Učitelé nejprve žáky seznámili s tématem a výukovými cíli. Bylo velice dobře poznat, že učitelé odborného výcviku byli znalí poměrů a klimatu v jednotlivých skupinách, třídách. Díky tomu mohli výuku přizpůsobit, směřovat správným směrem a to se projevilo v samotném zájmu žáků o probírané téma. Samotný výklad učitelé doplňovali názornými, demonstrativními ukázkami na reálných modelech, což bylo pro žáky velice názorné a díky tomu docházelo k propojení teoretických znalostí žáků s praktickými. Bylo samozřejmostí, že každý žák měl možnost si prakticky jednotlivé činnosti vyzkoušet. Pečlivé přípravy učitelů na cvičení zaručovaly logický sled probíraného tématu a klidný průběh cvičení. Učitelé nad danými tématy s žáky diskutovali, kladli otázky a nejasnosti se snažili srozumitelně vysvětlit.

U každé školy bylo vidět jiný přístup k průběhu praktického cvičení. Například škola v Holicích, preferuje praktickou výuku, která probíhá za běžného provozu servisu (služby pro veřejnost). Žáci většinou pracují a ověřují si své znalosti přímo na opravách motorových vozidel. Je důležité, aby žáci vstupovali a účastnili se reálného provozu, ale pro samotného

učitele je to velmi náročné jak po stránce psychické, fyzické a hlavně zodpovědnosti za odvedenou práci.

V hradecké a přeloučské škole se projevil větší klid pro samotnou práci učitele se žáky. Cílem učitelů bylo věnovat probíranému tématu co nejvíce času tak, aby žáci dospěli ke stanoveným cílům postupně a s oporou o jejich znalosti a dovednosti.

Jedna z důležitých věcí pro praktickou výuku oboru automechanik je technické vybavení jednotlivých pracovišť. Představuje nejen používané nářadí, speciální přípravky, diagnostické zařízení, ale také didaktické vybavení, včetně pro výuku speciálně připravených učebních pomůcek. Už dříve jsme konstatovali, že je velice složité udržet krok s vědeckotechnickým pokrokem, obzvlášť v oblasti jakou je automobilní průmysl. I přesto bylo vidět, že každá škola má velkou snahu seznámit žáky s nejmodernějšími technickými zařízeními.

V holické a hradecké škole byla vidět otevřená spolupráce s podnikem Škoda a. s. Díky této spolupráci bylo školám poskytnuto mnoho učebních pomůcek (motory, převodovky, kompletní automobily...), které jsou upravovány pro potřebu výuky. Učitelé se účastní speciálních školení v oblasti diagnostiky vozidel, zavádění moderních prvků u osobních vozidel atd. To umožní seznámit žáky s novinkami, např. týkající se obsluhy diagnostických zařízení a inovacemi v procesu oprav automobilů. O to samé se po svém snaží žákům nabídnout škola v Přelouči.

V závěru konstatujeme, že mezi srovnávanými školami nebyly zásadní rozdíly v pojetí praktického vyučování, v konkrétních vyučovacích postupech či použití materiálně technického zabezpečení. Vedoucí představené všech škol se snaží poskytnout žákům v oboru automechanik velké zázemí, jak po stránce odbornosti učitelů, tak i v oblasti technického zařízení a je jen na samotných žacích jak drahocenné rady, informace využijí nejen při studiu, ale i v budoucím životě.

Seznam použité literatury a zdrojů:

ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Vývoj učňovského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. Dějiny školy a výchovy.

ČERVENKA, Stanislav. *Angažované učení*. Praha, 1992.

DOLEŽAL, Jiří. *Vývoj učňovského školství a současná realita* [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135374/pedf_m/; . Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmír Stojan.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Přeložil Vladimír JŮVA. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

GSCHEIDLE, Rolf. *Tabulky pro automechaniky: tabulky, vztahy, přehledy, normalizované postupy : matematika, vedení podniku, základní odborné znalosti, materiály, technické kreslení, odborné znalosti, elektrické vybavení, předpisy*. Přeložil Jiří HANDLÍŘ. Praha: Europa-Sobotáles, 2009. ISBN 978-80-86706-21-4.

HUNTER, Madeline C. *Účinné vyučování v kostce*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-220-3.

CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80- 244-1367-1.

JELÍNKOVÁ, Vladimíra a Radovan SMOLKA. *Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6.

JŮVA, V. sen., JŮVA, V. jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. 5. rozšířené vyd. Brno: PAIDO, 2003. 91 s. ISBN 80-7315-062-X

KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Vyučování jako dialog*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1541-4.

KONOPÁSKOVÁ, Anna. *Duální systém profesní přípravy v Německu. Učitelské noviny: týdeník pro učitele a přátele školy*. Praha: Fortuna, 2013, **116**(22), 22. ISSN 0139-5718.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. Edice pedagogické literatury, 148. publikace. ISBN 80-7315-039-5.

MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.

MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8

PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel; KNAIFL, Oldřich. *Otázky kolem učňovského školství v současné době*. 2012.

PILÁRIK, Milan a Jiří PABST. *Automobily: pro obor vzdělání Automechanik. 3., přeprac.* vyd. Praha: Informatorium, 2014. ISBN 978-80-7333-100-9.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEC, Vlastimil, Oldřich ŠIMONÍK a Hana FILOVÁ. *Praktikum didaktických dovedností*. Brno: Masarykova univerzita, 0031n. 1. ISBN 80-210-2698-7.

TÁBORSKÝ, Rudolf. *Vývoj učňovského školství v Československu, 1918-1975: ve Šmeralových závodech, 1938-1975*. 1990.

<http://www.nuv.cz/pospolu/dualni-systemy-vzdelavani>

<https://souepl.cz/wp-content/uploads/2016/10/duální-systém.pdf>

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/priklady-dobre-praxe>

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-689>

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-197>

<http://www.spsauto.cz/>

<http://www.sosasou-vocelova.cz/>

www.gyasos-prelouc.cz/sos/

„Částečné shrnutí“

Studovat literaturu na téma: “Historie učňovského školství v našich podmínkách“ nebylo nijak jednoduché. Existuje sice mnoho odborných knih a článků, které popisují vývoj školství jako celku, avšak titulů, které se přímo zabývají učňovským školstvím v období 1945-1989, je velmi málo. Navíc je jejich obsah poplatný době vzniku: popisují především klady zásahů do vzdělávání – ve shodě s kontextem politického dění. Málo kdo si dovolil kritizovat, polemizovat, nebo poukazovat na některé špatné kroky či špatný směr vývoje školství.

Pro mě nejobjektivnějším zdrojem byla kniha JELÍNKOVÁ, V., SMOLKA, R. *Vývoj a současnost středních odborných učilišť v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací, 1989. Informace (Ústav školských informací). ISBN 80-211-0034-6. Autoři zde poukazují méně známé učňovské školství Tomáše Bati, včetně výběru a přípravy učňů pro dělnickou profesi v jeho továrnách. Popisují např. události v „sametové revoluci“, konkrétně v březnu 1989, kdy k otázce vývoje učňovského školství proběhla široká diskuze v tisku, rozhlasu a televizi s připomínkami pedagogických pracovníků a široké veřejnosti. Toto zevrubné demokratické posouzení školského systému – včetně jeho výhledů, nemělo u nás dosud obdoby.

Pro popis vývoje učňovského školství po roce 1989 až po současnost je literárních zdrojů poměrně hodně. Za mnohé autory uvádím jména J. Doležalové, D. Vrabcové, J. Maňáka, T. Janíka, V. Švece... Nejen jejich práce (viz přehled literatury) dokumentují zásadní kurikulární proměny našeho školství – včetně jeho učňovské složky.

Přílohy

Příloha č. 1: Fotodokumentace SOŠ a SOU Hradec Králové, Vocelova 1338

Obrázek 1 Diagnostika s rozhraním

Obrázek 2 Stolice motoru s ovládáním a rozhraním

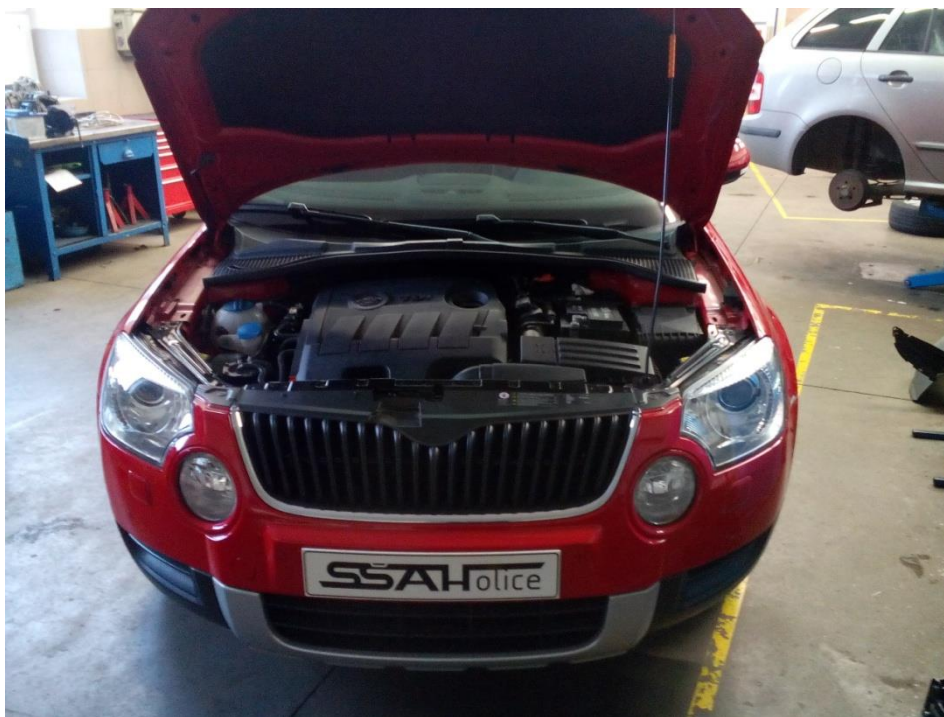
Obrázek 3 Zkušebna vstřikovačů Bosch

Obrázek 4 Zařízení pro měření geometrie náprav

Příloha č. 2: Fotodokumentace Střední škola automobilní Holice, Nádražní 301 Holice

Obrázek 1 Učební pomůcka – vozidlo Škoda

Obrázek 2 Model pro ukázkou nastavení rozvodů

Obrázek3 Diagnostika Bosch KTS 500

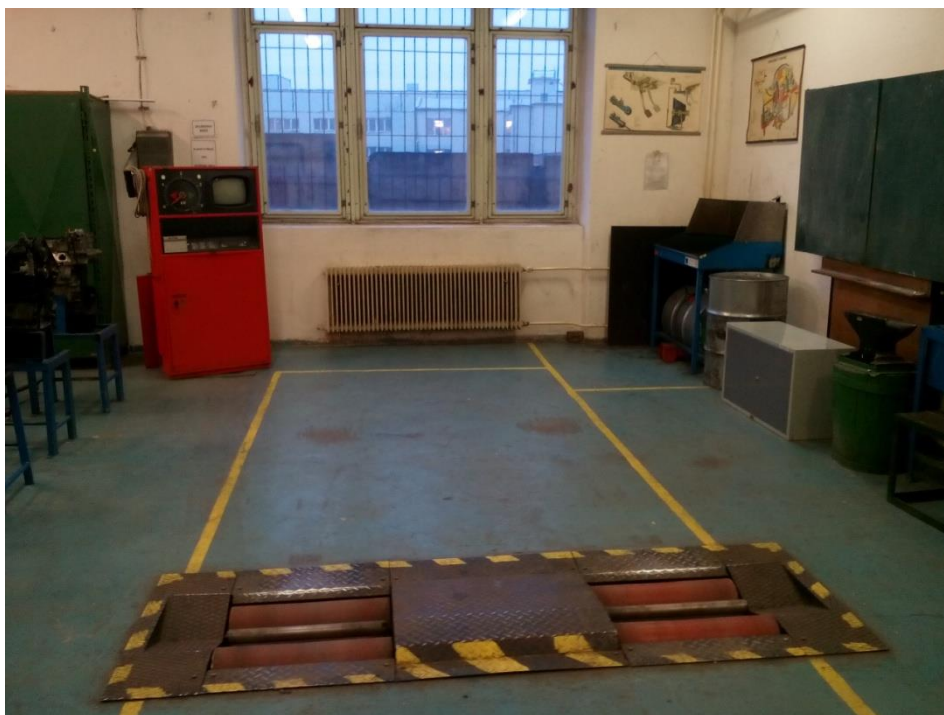

Obrázek 4 Motorárna - stolice s motorem

**Příloha č. 3: Fotodokumentace Gymnázium a Střední odborná škola Přelouč, Obránců míru
1025**

Obrázek 1 Reálné učební pomůcky

Obrázek 2 Válcová zkušebna brzd

Obrázek 3 Stanice měření emisí

Obrázek 5 Pneuservis

